

KRIMINALITET OG ETNISCHE MINORITETER

Del II En kortlægning af årsagsforklaringer

Sune Qvotrup, Christian Klement, Trine Ravn Nielsen og Kathrine Vitus

AALBORG UNIVERSITET

Kriminalitet og etniske minoriteter
Del II - en kortlægning af årsagsforklaringer

Sune Qvotrup, Christian Klement, Trine Ravn
Nielsen og Kathrine Vitus.
Aalborg Universitet

Udgivet af:
Det Kriminalpræventive Råd
Polititorvet 14
1780 København V
4515 3650
www.dkr.dk
dkr@dkr.dk

DKR.nr.: 16-229-0269
ISBN: 978-87-92966-58-2

Februar 2019
Forsidefoto: Colorbox ©

KRIMINALITET OG ETNISKE MINORITETER

Del II En kortlægning af årsagsforklaringer

Sune Qvotrup, Christian Klement, Trine Ravn Nielsen og Kathrine Vitus.

AALBORG UNIVERSITET

Resumé

Denne rapport med titlen "*Kriminalitet og etniske minoriteter, del 1, en kortlægning af empiriske mønstre, årsager og forebyggelsesmæssige indsatser*" består af tre dele; Delrapport I, II og III. Hensigten med rapporten har været at styrke det eksisterende vidensgrundlag vedrørende forholdet mellem indvandrerbaggrund og ungdomskriminalitet samt at opnå viden om og pege på potentielt lovende, forebyggende initiativer. Rapporten er opdelt i tre delrapporter med hvert sit særlige fokus. Delrapporterne kan således læses separat, men for at opnå den fulde forståelse anbefaler vi at læse alle tre rapportdele.

I Delrapport I; "*Kriminalitet og etniske minoriteter, del 1, en kortlægning af empiriske mønstre*", har vi, på baggrund af relevante, statistiske undersøgelser, opsamlet den eksisterende viden vedrørende forholdet mellem ungdomskriminalitet og herkomst. Denne del af rapporten kan således læses, hvis læseren ønsker indblik i de aktuelle empiriske mønstre på feltet samt de metodiske og definitions-mæssige udfordringer, der er knyttet til at udarbejde og anvende statistiske opgørelser over kriminalitetsforskelle.

I Delrapport II; "*Kriminalitet og etniske minoriteter, del 2, en kortlægning af årsagsforklaringer*", har vi indkredset relevante, teoretiske forklaringer på sammenhængen mellem ungdomskriminalitet og indvandrerbaggrund. Foruden dette forklaringskatalog over relevante teoretiske traditioner fra sociologien, kriminologien og socialpsykologien, indeholder Del II ligeledes en diskussion af årsagsforklaringernes forebyggelsesmæssige implikationer. Delrapport II er således særligt relevant for læseren, der ønsker at opnå en overordnet, teoretisk forståelse af forholdet mellem indvandrerbaggrund og ungdomskriminalitet samt teoretiske bud på, hvordan det kriminalitetsforebyggende arbejde i denne kontekst bør gribes an.

I Delrapport III; "*Kriminalitet og etniske minoriteter, del 3, et bud på forebyggende indsatser*", har vi udvalgt tre potentielt kriminalpræventive indsatser. Disse beskrives dybdegående i forhold til deres formål, målgruppe, indsatsmetode og virkemiddel samt de særlige processer, der igangsættes gennem indsatserne, og som vi vurderer kan have en positiv effekt for de børn, unge og familier, indsatserne retter sig mod. Foruden dybdegående indsatsbeskrivelser, indeholder Delrapport III ligeledes en kort gennemgang af principper, der på det kriminalpræventive felt er en vis konsensus om erfaringsmæssigt kan anbefales i arbejdet med kriminalitetsforebyggelse over for (blandt andet) etniske minoritetsunge. Delrapport III henvender sig således i særdeleshed til læseren, der ønsker indsigt i og inspiration til det praktiske, kriminalpræventive arbejde med etniske minoritetsunge.

Nedenfor gengives de tre delrapporters hovedkonklusioner, men for dybere indsigt og forståelse for undersøgelsen og dennes konklusioner, anbefaler vi at læse den fulde rapport eller de enkelte delrapporter i sin fulde længde.

Hovedkonklusioner i Delrapport I

Med udgangspunkt i danske, statistiske studier fra de seneste 13 år, som i større eller mindre omfang har beskæftiget sig med sammenhængen mellem ungdomskriminalitet og national oprindelse, har vi udarbejdet en kortlægning af den tilgængelige viden på feltet i en dansk kontekst. Målgruppen for kortlægningen har været unge i alderen 10-18 år, men da en del studier fokuserer på bredere aldersgrupper, har det ikke i alle tilfælde været muligt at fastholde dette snævre fokus på ungdomskriminalitet. Kortlægningen er baseret på i alt 12 studier, hvoraf syv baserer sig på registeroplysninger, mens de resterende fem er udarbejdet med baggrund i selvrapporterede svar fra unge. Det er en central delkonklusion i sig selv, at der i de seneste 13 år kun er udgivet 12 studier, der beskæftiger sig med netop dette emne, når emnets mediepopularitet og politiske fokus tages i betragtning. Hensigten med kortlægningen har været at få indgående viden om, hvad vi ved om etniske minoritetsunges kriminalitetshyppighed sammenlignet med etnisk, danske unge, hvor hovedspørgsmålet har været "*Er etniske minoritetsunge mere kriminelle end etnisk, danske unge?*" Konklusionen er overordnet, at vi på nuværende tidspunkt endnu ikke er i stand til *entydigt* at svare herpå. Dette skyldes inkonsistens i studierne svar. Mens seks ud af de syv registerstudier konkluderer, at etniske minoriteter er overrepræsenterede i kriminalitet sammenlignet med etniske danskere, så peger selvrapporteringsstudierne modsat på, at der overordnet ikke er forskelle på de unges erfaringer med afvigende adfærd. Denne diskrepans i studierne konklusioner kan skyldes flere forhold. *For det første* er der potentielt store, metodiske problematikker vedrørende repræsentativitet i selvrapporteringsstudierne, der gør, at det ikke er muligt at generalisere disse studiers fund til alle unge i målgruppen. Denne problematik kan således medføre, at kriminalitetsforskellene fremstår mindre i studierne, end de faktisk er. *For det andet* kan diskrepansen skyldes et skævt mørketal, hvor minoritetsunges kriminalitet oftere opdages, anmeldes eller retsforfølges. Hvis dette er tilfældet, kan det således forklare, hvorfor denne gruppes kriminalitet fremstår som hyppigere end de etniske majoritetsunges kriminalitet i de registerbaserede studier. Og *for det tredje* er undersøgelsespopulation rent aldersmæssigt forskellig i henholdsvis register- og selvrapporteringsstudierne, hvor respondenterne i selvrapporteringsstudierne overordnet er yngre. Da det er velkendt, at kriminalitet og alder er stærkt korreleret, kan denne inkonsistens have betydning for generaliseringspotentialet mellem de to undersøgelsestyper. Det kan således konkluderes, at der er styrker og svagheder ved begge undersøgelsestyper, der har betydning for resultaterne, og vi anbefaler derfor, at der forskes yderligere i feltet for at få reduceret usikkerheden om de faktiske forhold og eventuelle forskelle.

På det grundlag, der for nuværende er tilgængeligt, har projektgruppen imidlertid valgt at vægte de registerbaserede undersøgelser, da de metodiske usikkerheder i relation hertil vurderes at være mindre end det skæve bortfald og den manglende repræsentativitet, der er selvrapporteringsstudiernes svaghed. Det betyder, at vi forsigtigt – og med en stærk anbefaling om øget forskning – konkluderer, at etniske minoritetsunge formentlig er overrepræsenterede i kriminalitet i forhold til sammenlignelige etniske majoritetsunge, altså efter der statistisk er taget højde for en række væsentlige forskelle mellem de to grupper.

Denne konklusion gælder primært unge efterkommere fra ikke-vestlige lande. Vestlige minoriteter er derimod overordnet på niveau med eller underrepræsenterede i sammenligning med etniske danskere. Studierne peger overordnet på, at kriminalitetsforskellene er større for efterkommere end for indvandrere. Det er på det foreliggende datagrundlag dog usikkert at udtale sig om indvandrere, da der ikke er mulighed for at foretage den tilstrækkelige, statistiske kontrol for at kunne foretage sammenligninger mellem dem og etniske danskere. Det skyldes, at oplysninger hertil ikke er tilgængelige for indvandrere.

Flere studier peger på, at kriminalitetsforskellene mellem ikke-vestlige mandlige efterkommere og etniske danske mænd er størst inden for voldskriminalitet, færdselslovsovertrædelser samt med hensyn til visse seksualforbrydelser. Kriminalitetsforskellene angår primært drenge og unge mænd, mens etniske minoritets- såvel som majoritetskvinder generelt ikke begår meget kriminalitet. Kriminalitetsforskellene er desuden størst i slutningen af teenageårene, mens de mindskes for til sidst at forsvinde mod slutningen af 20'erne.

Det er dog svært at sige præcist, hvor stor denne potentielle overrepræsentation er. Primært på grund af den førnævnte diskrepans mellem de registerbaserede studier og selvrapporteringsstudierne. Det er ligeledes svært præcist at sige, hvilke mekanismer, der ligger bag overrepræsentationen på trods af, at der tages statistisk højde for væsentlige forskelle mellem de undersøgte grupper.

I relation til denne konklusion er det en lige så vigtig konklusion at præcisere, at denne overrepræsentation alene betyder, at en større andel af ikke-vestlige efterkommere begår kriminalitet sammenlignet med en sammenlignelig andel blandt etniske danskere. Det betyder således også, at ungdomskriminaliteten i Danmark fortsat langt overvejende begås af etniske danskere, når der måles på antallet af kriminelle.

Kortlægningens konklusioner er perspektiveret til det øvrige Skandinavien, hvor samme resultat overordnet kan genfindes.

Hovedkonklusioner i Delrapport II

Delrapport II er udarbejdet som et teoretisk forklaringskatalog over de mest gængse sociologiske, kriminologiske og psykologiske årsagsforklaringer på etniske minoritetsunges potentielle overrepræsentation i kriminalitet. I delrapporten præsenteres seks forskellige teoritraditioner, der i kombination kan bibringe en nuanceret forståelse af de dynamikker og faktorer, der er i spil og kan forklare kriminaliteten blandt etniske minoritetsunge – og andre unge.

Den første forklaringstype er de strukturelle og klassebetingede teorier. Inden for denne tradition forstås kriminalitet overordnet som et resultat af klasse og ulighed. Kriminaliteten opstår, ifølge teoritraditionen, som et resultat af en ringere socioøkonomisk position, fordi de unge i denne situation kan opleve sig som mindreværdige eller mangelfulde, hvilket de håndterer ved gennem illegitime midler at opnå samme statussymboler, som majoritetsunge har adgang til. Det er ligeledes en central pointe i de klassebetingede teorier, at de

unge gennem denne ulighed kan blive "skubbet ud i" eller selv lade sig drage af subkulturelle fællesskaber, der struktureres efter alternative og illegitime norm- og værdisystemer. Den socioøkonomiske forskel mellem etniske danskere og særligt ikke-vestlige minoriteter, der i Del I blev fremhævet, kan således være en medårsag til minoritetsunges kriminalitet.

En anden teoritradition peger på oplevet stempling, diskrimination og racisme som medårsag til de unges kriminalitet. Inden for denne retning påpeges det, at både institutioner såsom uddannelsessystem og arbejdsmarked, myndigheder og almene borgere fra tid til anden tillægger etniske minoritetsunge særlige karakteristika, hvorved de behandles anderledes end den øvrige befolkning. Denne potentielle forskelsbehandling kan medføre, at de unges selvbillede ændres således, at de påtager sig den negative identitet, de oplever at få tildelt af omgivelserne og agerer herefter. En anden retning inden for denne teoritradition peger på, at de unge også selv kan have overdrevne forestillinger om hinandens erfaringer med afvigende adfærd, hvilket kan medføre øget kriminalitet og afvigelse grundet de unges forsøg på at leve op til de erfaringer, de tror, andre jævnaldrende har. Samfundets forestillinger om og behandling af etniske minoritetsunge samt deres egne interne forestillinger om hinanden kan således ligeså være en medårsag til gruppens kriminalitet.

Den tredje teoritradition peger på, at der i de udsatte boligområder er nogle særlige livsbe-
tingelser såsom stor beboerudskiftning, en heterogen beboergruppe samt svækket uformel, social kontrol, der kan medføre social disorganisering og heraf dannelsen af subkulturelle fællesskaber. Teorien peger således på, at der i disse områder er særlig grobund for dannelsen af disse subkulturelle gadefællesskaber, der er særligt knyttet til boligområderne, og hvor respekt og ære får så stor en betydning, at det i nogle tilfælde inden for gadefællesskabet retfærdiggøres at anvende vold eller anden kriminalitet for at opretholde denne. Denne teoritradition er relevant, da de udsatte boligområder i Danmark ofte har en multikulturel beboergruppe.

Forklaringskataloget inddrager ligeledes kulturelle forklaringer for at forstå den merkriminalitet, etniske minoritetsunge formentlig begår. Her har vi fokuseret på de kulturelle forklaringer, der forstår kriminalitet som et udtryk for den konflikt eller det modsætningsforhold, der kan være mellem normer og værdier fra indvandreres familiebaggrund og dem, de møder i Danmark. Her peger nogle teorier på forskellige opdragelsesnormer, hvor brugen af vold i nogle familier accepteres som sanktioneringsmiddel eller som middel til at opretholde sin ære. Hvis det er tilfældet, kan det bibringe et u hensigtsmæssigt læringsmiljø for de unge og således være medårsag til deres øgede kriminalitet. De kulturelle forklaringer peger ligeledes på den potentielle generationskonflikt, der kan opstå i minoritetsfamilier, som medårsag til de unges kriminalitet.

Efterfulgt af de kulturelle forklaringer, har vi ligeledes peget på traumatisering som medårsag til etniske minoritetsunges kriminalitet. Merkriminaliteten skyldes særligt unge mænd med ikke-vestlig baggrund, og en stor del heraf er formentlig kommet til Danmark som krigsflygtninge eller er børn af flygtninge. Krig, hungersnød, flugt og lange tiders uvished

om fremtiden kan medføre traumatisering hos forældre såvel som børn. Traumatiserede forældre kan have mindsket overskud til at yde den omsorg og nærhed, deres børn har behov for, hvilket kan have en u hensigtsmæssig indvirkning på børnenes adfærdsudvikling. Børnene kan ligeledes som indvandrere selv være traumatiserede, ligesom de kan "nedarve" traumet fra forældrene gennem sekundær traumatisering. Traumer kan resultere i øget aggressivitet og manglende sociale færdigheder. Af denne grund kan traumatiseringen – børnenes egen såvel som forældrenes – være delforklaring på kriminaliteten blandt unge med baggrund i krigsramte lande.

Den sidste forklaring i forklaringskataloget omhandler de kontrolteoretiske teorier. Præmissen i disse teorier er, at alle mennesker vil begå kriminalitet, hvis ikke enten samfundet eller den enkelte selv afholder vedkommende herfra. Når kontrollen skal komme fra samfundet handler det om, at de unge skal integreres i samfundet og danne så stærke bånd hertil gennem både familie, skole, arbejde og fritidsliv, at den unge oplever at have for meget at miste ved at begå et lovbrud. Den indre kontrol handler om, at den enkelte allerede som barn gennem opdragelsen skal udvikle en så stærk selvkontrol, at vedkommende gennem sit ungdoms- og voksenliv formår at afstå fra fristelser, herunder også grænsesøgende adfærd som kriminalitet. Minoritetsunges bånd til samfundet kan imidlertid være svagere end majoritetsunges grundet de øvrige forklaringer ovenfor, ligesom forældrene grundet eksempelvis traumatisering kan have ringere forudsætninger for at få etableret en stærk selvkontrol under opdragelsen. Af denne grund kan også denne teoretiske tradition være med til at forklare dele af de etniske minoritetsunges kriminalitet.

Forklaringskataloget peger således på forskellige forklaringer på kriminaliteten og påpeger, at årsagerne er komplekse og skal forstås i tæt samspil. I forklaringskataloget peges der ligeledes på de strukturelle såvel som specifikke forebyggelsesmæssige implikationer, der kan udledes af teorierne. Vi præsenterer således nogle bud på, hvordan kriminalpræventive medarbejdere med udgangspunkt i de teoretiske årsagsforklaringer, kan tilgå det praktiske arbejde med målgruppen.

Hovedkonklusioner i Delrapport III

Den sidste del, Delrapport III, fokuserer på det kriminalpræventive arbejde i praksis. Med udgangspunkt i eksisterende evalueringer og metodebeskrivelser af vellykkede, kriminalpræventive indsatser, har vi fundet otte principper, der går igen i disse positive evalueringer, og som det således kan anbefales at inkludere i nye, kriminalpræventive indsatser. Det anbefales, at kriminalpræventive indsatser:

- Starter **tidligt** i børnenes eller de unges liv, da mulighederne for grundlæggende og varige forandringer besværes med alderen.
- Anlægger et **helhedsorienteret** blik på den unges situation, så den unge støttes i alle af hverdagslivets arenaer.
- **Forankres lokalt** således, at den pågældende kommune, forening, boligområde eller anden værtsinstitution får ejerskab over indsatsen, og den bliver bæredygtig.

- Etableres i et **tværfagligt samarbejde** mellem forskellige, relevante aktører, herunder kommunale forvaltninger, skole- og fritidsordninger, politi, frivillige eller boligorganisationer.
- Har et **interkulturelt fokus**, dvs. med kulturel selvrefleksivitet og blik for kulturelle forskelles betydning for indsatsens proces og virke.
- Arbejder **familiebaseret** eller med at inddrage den unges familier i indsatsens formål, proces og virke.
- Arbejder **relationsorienteret** på, at styrke relationelle bånd internt mellem de unge eller mellem de unge, forældre og medarbejdere, fx ved brug af rollemodeller eller mentorordninger.
- Arbejder **langsigtet**, dvs. både som langvarige indsatser og som indsatser med langsigtet virkning for de unge.

Med udgangspunkt i disse otte principper, præsenterer vi i Del III tre forskellige indsatser, der på forskellige niveauer, med forskellige pædagogiske midler og i forskellige sociale sfærer søger at skabe forandring for den målgruppe, de arbejder med. De tre indsatser; *FRAK*, *MindSpring Forældregrupper* og *DIF Get2Sport* er undersøgt gennem etnografisk feltarbejde og interviews med henblik på at opnå indsigt i indsatsmetoderne, de særlige virkemidler og de mulige, kriminalpræventive følger.

FRAK er en gruppebaseret beskæftigelsesindsats, der træner unge med etnisk minoritetsbaggrund i at have et fritidsjob og siden hen brobygger dem til almene fritidsjob. Vi anser indsatsen som potentielt kriminalpræventiv, da de unge gennem fritidsjobtræningen opnår succesoplevelser, der styrker deres tro på egne evner og fremtidsmuligheder samt tilbyder dem en positiv, social identitet. De unge udvikler ligeledes gennem arbejdsfællesskabet en række arbejdsmæssige såvel som sociale kompetencer, de kan trække på i andre arenaer både nu og i fremtiden. Desuden bliver fritidsjobbet og det positive fællesskab, dette medfører, et handlealternativ for de unge, hvorved risikoen for alternative fællesskaber og illegitime aktiviteter mindskes.

MindSpring Forældregrupper er et manualbaseret gruppeforløb for flygtningeforældre, hvor forældrene, i fællesskab med en MindSpring-træner, diskuterer og reflekterer over emner som familieliv, børneopdragelse, kulturforskelle og normer som nye borgere i Danmark. Vi anser indsatsen som integrationsfremmende og potentielt kriminalpræventiv for forældrene såvel som deres børn. Dette skyldes blandt andet den store motivation, deltagerne gennem forløbet får for at forstå det danske samfund, hvilket formentlig skyldes det åbne refleksionsrum, der skabes på disse gruppeforløb grundet brugen af peer-to-peer-metoden samt forløb på deltagernes eget modersmål. Denne motivation kan også afspejle sig i deltagernes ønske om at integrere sig og sine børn gennem uddannelse og arbejde, hvorved den omtalte generationskløft kan mindskes, mens familiens socioøkonomiske status potentielt øges. Dette har teoretisk kriminalpræventive følger. Desuden har deltagelse i indsatsen medvirke til tættere familiære bånd mellem forældre og børn, øget fortrolighed samt mindsket brug af vold som sanktioneringsmiddel, hvilket ligeledes er medårsag til, at vi anser indsatsen som virksom i en kriminalpræventiv kontekst.

Den sidste indsats, **DIF Get2Sport**, er en aktiveringsbaseret indsats, der støtter eksisterende idrætsforeninger i udsatte boligområder, da børn og unge i disse områder kan få gavn af de positive processer, deltagelse i foreningsidrætten kan igangsætte. Vi anser indsatsen som potentielt kriminalpræventiv grundet det stærke, positive fællesskab, børnene og de unge bliver en del af gennem idrætten. De unge får ligeledes mulighed for succesoplevelser samt for at føle sig ligeværdige med alle andre, da idrætten er blind for etniske og sociale forskelle. Dette kan bibringe identitetsudvikling og mindske risikoen for, at de unge søger mod alternative fællesskaber med subkulturelle identitetstilbud. Endelig har sporten en disciplinerende, positivt udviklende karakter, der muliggør udvikling af kompetencer, som de unge kan trække på i andre sociale såvel som professionelle sammenhænge.

Vi vurderer med udgangspunkt i tidligere indsatsernes anbefalinger samt med baggrund i sociologisk, kriminologisk og psykologisk teori, at disse tre indsatser hver især potentielt formår at igangsætte positive processer, der kan styrke og udvikle målgruppen både inden for og uden for indsatsens regi, og vi anbefaler derfor andre praktikere at lade sig inspirere af disse tre indsatser i det kriminalpræventive arbejde.

Indholdsfortegnelse

Del II: Kriminalitet og etniske minoriteter – en kortlægning af årsagsforklaringer	2
Strukturelle forklaringer, klasse og kriminalitet	5
Stempling, diskrimination og oplevet racisme	9
Boligområdets betydning.....	14
Kulturelle forklaringer.....	17
Traumatisering.....	22
Kontrolteoretiske forklaringer	25
Sammenfatning af de teoretiske årsagsforklaringer på sammenhængen mellem indvandrerbaggrund og ungdomskriminalitet.....	29
Litteratur.....	36

Del II

En kortlægning af årsagsforklaringer

Qvotrup, S.; Klement, C.; Nielsen, T.R.; Vitus, K.

I sidste delrapport, Del I, sammenfattedes konklusionerne fra en række statistiske undersøgelser med henblik på at tilvejebringe et overblik over den eksisterende viden om sammenhængen mellem etnisk minoritetsbaggrund og kriminalitet blandt unge. Vi afsluttede kapitlet med forsigtigt at konkludere, at unge med indvandrerbaggrund i nogen grad er overrepræsenterede i kriminalitetsstatistikken, i hvert fald når det angår de fleste former for kriminalitet, at denne overrepræsentation falder betragteligt, når der kontrolleres for en række relevante baggrundsvariable, samt at det er vanskeligt, på det grundlag som eksisterer nu, at sige noget præcist om, hvor stor denne overrepræsentation er. Nærværende delrapport bygger oven på denne tentative konklusion, idet vi her diskuterer en række mulige forklaringer på den forskel i kriminalitetshyppighed mellem etnisk unge danskere og unge danskere med anden etnisk baggrund end dansk, som vi forsigtigt må konkludere findes – i alt fald i den registrerede kriminalitet. Det gør vi ved at præsentere en række sociologiske og kriminologiske teorier og eksisterende studier og diskutere, hvordan de hver især eller i kombinationen kan forklare forskellene. I denne forbindelse er det vigtigt at understrege to forhold: *For det første* er det undertiden vanskeligt at sondre mellem, hvornår noget er en egentlig teori, og hvornår noget er et eksisterende studie. Det gælder særligt, når eksisterende studier udvikler begreber, som har forklaringskraft ud over studiernes egne empiriske cases. Vi behandler derfor eksisterende studier og teorier under et og i en diskuterende og syntetiserende form. *For det andet* er det for os en selvstændig pointe, at forklaringerne ikke altid kan eller skal adskilles. Eksempelvis kan forklaringer, der fokuserer på betydningen af køn, ikke entydigt adskilles fra forklaringer, der fokuserer på betydningen af klasse. Det skyldes, at erfaringen og betydningen af køn principielt afhænger af klasse – og omvendt. Vi anlægger med andre ord et intersektionelt perspektiv og tilstræber at begribe kompleksitet i vores diskussion af de mulige forklaringer, herunder hvordan også indvandrerunges minoritetsposition spiller sammen med køn, klasse og andre socio-kulturelle positioner og identifikationer. Af disse grunde tilstræber vi at trække tråde mellem de forskellige forklaringstyper, der skitseres nedenfor, selvom en vis opdeling er nødvendig for at skabe overblik.

Intersektionalitet er en tilgang til at studere, hvordan flere sociale differentieringsformer væver sig sammen både i folks subjektive erfaringer og i den måde, de mødes og positioneres af omverdenen (Crenshaw 1993 [1989], 2006 [1995]; Staunæs & Søndergaard 2006). Sammenvævningen og samspillet mellem positioner og identitetskategorier kan analyseres på forskellige måder. Således vil intersektionelle analyser kigge på *både* klasse,

køn og etnicitet, frem for på *enten* klasse, køn *eller* etnicitet. Sådanne analyser retter dermed fokus imod, hvordan flere positioner og identifikationer er aktivt tilstede og skaber forklaringskraft ved at interagere med hinanden (McCall 2005). Man undersøger med andre ord sammenvævningen af klasseposition, køn og etnicitet, som netop i kraft af kombinationen skaber særlige subjektiverings- og positioneringsmuligheder og begrænsninger. I denne optik har indvandrerdrøge med lavstatus klassebaggrund grundlæggende andre muligheder for identitet og handling i kraft af, at de mødes med andre forventninger og identifikationstilbud end eksempelvis etnisk danske drøge fra middelklassen. Intersektionalitetsbegrebet retter sig analytisk mod både sociokulturelle positioner og deres betydning for identitetsdannelser på et subjektivniveau og mod magtdynamikker, herunder inklusions- og eksklusionsmekanismer, på strukturelt og politisk niveau (fx i form af racisme og sexismen).

Vi vil i nedenstående præsentation af teoretiske forklaringer på indvandrerunges kriminalitet trække på intersektionalitetstænkningen. Mens vi således anser de unges klassebaggrund, køn og etnicitet som gensidigt konstituerende positioner og identifikationer, kommer vi imidlertid af formidlingsmæssige hensyn ikke uden om at adskille og fremhæve nogle identitetskategorier frem for andre i forskellige afsnit. Dette gælder eksempelvis også, når vi undersøger "indvandrerunges" kriminalitet, idet vi her isolerer "indvandrerbaggrund" (som i sig selv nødvendigvis må dække over mange interne sociale nuancer og forskelle) fra de mange andre sociale distinktioner og positioneringer, som potentielt karakteriserer denne gruppe unge.

Når emnet er etniske minoritetsunge (og kriminalitet), er det måske vigtigt allerede nu at foretage en skelnen mellem *integration* forstået i henholdsvis den sociologiske og den mere snævert politisk definerede betydning. I sin sociologiske betydning handler *integration* bredt om tilknytning til samfundet, oplevet accept fra samfundet, muligheder for deltagelse eller opnåelse af status, følelse af samfundsmæssig samhørighed og fællesskab. Denne sociologiske forståelse er forskellig fra den aktuelt mere snævre politisk definerede, hvor integration sættes lig med at tale dansk, være selvforsørgende og assimilere (entydigt tilpasse) sig til normer og værdier, som defineres som danske. Som det vil fremgå nedenfor, kan integrationsfremmende indsatser og kriminalpræventive indsatser i praksis ikke adskilles eller forstås uafhængigt af hinanden i en sociologisk integrationsforståelse. Det eksemplificerer og diskutere vi nærmere i Del III. I denne Del II har vi fokus på etniske minoritetsunges kriminalitet i lyset af bredere sociologiske samfundsintegrerende og marginaliserende dynamikker.

Det har været en præmis for udvælgelsen af forklaringer til dette "forklaringskatalog", at forklaringerne orienterer sig om såkaldt "dynamiske faktorer". Ikke-dynamiske faktorer er forhold, der ikke lader sig ændre, mens de dynamiske faktorer modsat er forhold, der kan ændres. De ikke-dynamiske faktorer er i sig selv væsentlige forklaringer på de forskelle i kriminalitet, der forsigtigt er konkluderet på i Delrapport I. Her kan forhold som de etniske minoriteters lavere gennemsnitsalder nævnes. Forskellige etniske gruppers aldersprofil er således et forhold, som er vigtigt for at forklare mønstre i kriminalitet. Men de etniske

grupperes aldersprofil er ikke et forhold, som lader sig ændre gennem samfundsmæssig intervention. Vægten på de dynamiske faktorer er således begrundet i rapportens formål om at skabe et vidensgrundlag, der kan inspirere det forebyggende arbejde med kriminalitet blandt unge med etnisk minoritetsbaggrund.

Forklaringskataloget inddrager seks forskellige teoritraditioner for at vise bredden af de forklaringer og årsager, der kan være til, at unge med etnisk minoritetsbaggrund formentlig begår – eller i hvert fald registreres for – mere kriminalitet end etnisk danske unge. 1) Forklaringskataloget indledes med de teorier og studier, der fokuserer på betydningen af strukturelle forskelle og klasse. Disse forklaringstyper indbefatter således også socioøkonomiske forklaringer, som i den statistiske Del I viste sig at kunne forklare en stor del af forskellen mellem unge etniske danskeres og etniske minoritetsunges kriminalitetshyppighed. 2) Den næste teoritradition omhandler stempling og diskrimination. Herunder diskuteres det, hvorvidt unge med anden etnisk baggrund behandles anderledes og derfor kommer til at betragte sig selv anderledes, og hvilken betydning dette i så fald kan få for kriminalitet. 3) Herefter præsenteres teoretiske perspektiver på boligområdets betydning for kriminalitet og ungdomsadfærd, da Del I ligeledes pegede på høj urbaniseringsgrad og beboelse i SUB-områder¹ som en del af forklaringen på de kriminalitetsforskelle, der statistisk kan observeres i registerstudierne. 4) Som en fjerde forklaringstype præsenteres en række forskellige perspektiver på den betydning, kultur og kulturforskelle kan have på kriminalitetsforskellene. 5) I forlængelse af afsnittet om kulturforskelle følger herefter en forklaring, der omhandler betydningen af traumatisering, og hvordan påvirkninger af psyken efter voldsomme begivenheder i oprindelseslandet kan påvirke både børn og voksne i Danmark på en sådan måde, at det kan indvirke på kriminalitetshyppigheden. 6) I sidste teoretiske afsnit præsenteres en række forklaringer, der baserer sig på den kontrolteoretiske tradition. Herunder diskuteres det, hvorvidt graden af god integration i det konventionelle samfund samt en veludviklet evne til at kontrollere egne impulser kan være forskellig mellem etniske majoritets- og minoritetsunge og derfor være med til at forklare dele af de observerede kriminalitetsforskelle i registerstudierne.

Afslutningsvist sammenfattes de seks forklaringstyper i relation til deres kriminalpræventive implikationer, og det præciseres, at vi ikke anser dem som gensidigt udelukkende, men snarere som gensidigt supplerende i et intersektionelt perspektiv.

---

¹ "Rigspolitiet udarbejder hvert år en liste med SUB-områder - "Særligt udsatte boligområder" - i Danmark. Kategoriseringen som SUB-område foregår ved, at den enkelte politikreds ud fra en politifaglig vurdering udpeger de områder i kredsen, der er mest belastet af kriminalitet og utryghedsskabende adfærd, og melder områderne ind til Rigspolitiet. Der etableres efterfølgende en række særlige politiindsatser i boligområderne med det formål at mindske kriminaliteten og øge trygheden. Rigspolitiets liste med SUB-områder må ikke forveksles med [Transport-, Bygnings- og Boligministeriets](#) liste over "Særligt udsatte boligområder" (den såkaldte [ghettoliste](#)). En række boligområder indgår på begge lister, men grundlaget for udpegningen er forskelligt for de to lister, ligesom de indsatser, der iværksættes på baggrund af listerne, er forskellige." (<https://www.cfbu.dk/om-cfbu/ordbog/#SUB-omr%C3%A5der>)

Strukturelle forklaringer, klasse og kriminalitet

Kriminologien har traditionelt beskæftiget sig med forholdet mellem menneskers sociale og klassemæssige position og kriminalitet. Dette forhold har relevans, fordi etniske minoriteter, som en gennemsnitsbetragtning, oftest har en lavere klasseposition end etniske danskere, og fordi meget af den statistiske overrepræsentation forsvinder, når der kontrolleres for klasse, som vi viste ovenfor.

Den måske mest kendte teoridannelse på området er Robert K. Mertons teori om anomi og sociale strukturer. Merton argumenterede for, at det ikke er alle mennesker, der har lige muligheder for at opnå de goder, vi i samfundet er enige om at efterstræbe (legitime mål) på en lovlig måde (med legitime midler). Derfor er nogle samfundsgrupper udsat for et vist pres (strain). En løsning for de samfundsgrupper, der på grund af deres klassemæssige/sociale position har vanskeligt ved at opnå succes og et højt materielt niveau, er at udskifte de legitime midler og i stedet søge at opnå de alment anerkendte mål på en alternativ måde (illegitime midler). Kriminalitet er altså ifølge Merton en måde at opnå det, som vi alle sammen er enige i at stræbe efter, men med alternative midler (1938). Disse dynamikker illustreres i Bryderups (2010) studie af ungdomskriminalitet, baseret på biografiske interview med 14 unge, hvoraf de seks er unge mænd med indvandrerbaggrund, som har modtaget fængselsstraf, ungdomssanktion² eller andre kriminalitetsrettede, socialpædagogiske indsatsformer. Her fortæller flere af de unge om fattigdom i deres opvækst, og at deres kriminalitet bl.a. hang sammen med manglen på penge til fornødenheder, eksempelvis rent tøj i den rette størrelse og til luksus, også for at undgå den stigmatisering, de eksempelvis oplevede i forbindelse med at komme i skole med for småt og beskidt tøj. Forebyggelsesmæssigt kan Mertons tænkning ses som en af de teorier, der ligger bag ved de sociale "lommepengeprojekter". Hensigten er her at fjerne incitamentet til at begå kriminalitet – følelsen af strain – ved at give de unge lommepenge, så de opnår samme muligheder som etniske majoritetsunge for på legitim vis at erhverve sig materielle forbrugsgoder.

En af Mertons væsentligste arvtagere var Albert K. Cohen. Cohen var interesseret i at forstå, hvorfor grupper eller bander af unge, som hang på gaden og begik småkriminalitet, efterhånden var blevet et fast indslag i de fleste amerikanske storbyer. For at forstå dette trak Cohen på Mertons analytiske grundfigur om kriminalitet som en løsning på et problem, der var bestemt af de unges position i den sociale struktur. Men han brød også på nogle måder med Mertons analyse. Cohen mente således at kunne iagttage, at de unges grupperelaterede kriminalitet kun i ringe omfang var rettet mod at opnå materiel eller økonomisk vinding. Den var, som han formulerede det, ikke-utilitaristisk (non-utilitarian). I ste-

---

² Ungdomssanktionen (indført 1.7. 2001) er en socialpædagogisk behandling, der strækker sig over to år med sigte på resocialisering af unge lovovertrædere under 18 år, unge med massivt socialpædagogisk behandlingsbehov, og unge, som har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet. Forløbet er inddelt i tre faser: 1. fase: ophold i en sikret institution i typisk to måneder; 2. fase: ophold i en åben døgninstitution i op til 12 måneder og 3. fase: foregår ambulant med tilsyn fra de kommunale myndigheder (Clausen & Kyvsgaard, 2009).

det for at se de unge som aktører, der med alternative midler søgte at opnå materiel rigdom, analyserede Cohen de unges kollektive problem som knyttet til lav social status. Ifølge Cohen er familien en enhed i klassesystemet, mens den sociale verden udenfor er en arena, hvor unge mennesker på forskellig vis konkurrerer med hinanden. Når unge med arbejderklassebaggrund kommer ind i eksempelvis uddannelsessystemet, bliver de bedømt efter middelklassekriterier. Resultatet er en lav social status, ofte akkompagneret af en følelse af skam og af ikke at slå til. Ifølge Cohen udgør kriminelle subkulturer en løsning på dette kollektive problem. Inden for subkulturen kan de unge således opnå status eller prestige efter kriterier, som de faktisk har mulighed for at leve op til – kropslig styrke, mod etc. Kriminelle subkulturer bliver således en form for alternativt statushierarki, som har en funktion for de unge, der deltager heri (Cohen 1955).

I en dansk kontekst viser Laura Gilliam og Laila Colding Lagermann, begge fra DPU, Aarhus Universitet, hvordan de statusdynamikker, Cohen påpeger, udspiller sig i folkeskolen³. Folkeskolen møder således børnene med middelklassenormer, og for de børn, som kommer fra socialt marginaliserede familier, eksempelvis pga. lav klassebaggrund, skaber det en oplevelse af at stå uden for skolens normer og fællesskaber. Hvor Gilliam og Lagermann ikke har fokus på kriminalitet, peger de i stedet på, at disse dynamikker især rammer drenge med etnisk minoritetsbaggrund, som reagerer ved at blive identificeret – og identificere sig - som skolens "ballademagere". Skolens dominerende klassenormer væver sig nemlig sammen med normer omkring køn og etnicitet i mødet med eleverne, hvilket forstærker produktionen af lav social status for de etniske minoritetsdrenge. Jo lavere klasse disse drenge kommer fra, jo mørkere og mere "etniske" bliver børnene i skolens øjne, så når minoritets elever klarer sig dårligt i skolen, forklarer skolen det med deres etniske og kulturelle baggrund, men når minoritets elever klarer sig godt, så forsvinder etniciteten fuldstændig fra fortællingerne. Som følge af, at drengene kæmper med ikke at føle sig tilstrækkeligt dygtige i skolen, finder de styrke i subkulturelle modstandsudtryk, bl.a. ved at dyrke hårde maskulinitetsformer, der er en modsætning til skolen og tage afstand fra skolens projekt. Drengenes hårde maskulinitet placerer dem yderligere lavt i skolens statushierarki, fordi den strider mod en dominerende norm om dansk kønsligestilling (Nielsen 2016).

En senere kriminologisk teoritradition, der på sin vis indarbejder centrale elementer fra strain- og subkulturteoriene, finder vi hos den britiske kriminolog Jock Young. Young opfatter det nuværende samfund som på en gang inkluderende og ekskluderende (1999, 2003). En række centrale samfundsinstitutioner såsom markedet og uddannelsessystemet arbejder i en vis forstand for at inkludere alle, mens samfundet på den anden side har stærke strukturelle mekanismer, der virker ekskluderende. Det samlede resultat bliver det, Young metaforisk har begrebsliggjort som et bulimisk samfund, der optager mange for blot at udstøde dem igen. Resultatet af disse modsatrettede mekanismer er, ifølge Young,

---

³ Den britiske sociolog Paul Willis viser i sit klassiske studie, *Learning to Labour* fra 1977, lignende dynamikker for hvide engelske arbejderklassedrenge, lømlerne, i mødet med den engelske skole. Her er fokus i udgangspunktet på intersektionen mellem klassebaggrund og køn, men Willis viser også hvordan race og etnicitet bliver central i drengenes strategier.

en følelse af bitterhed og ydmygelse hos underprivilegerede grupper. Bitterheden hænger sammen med, at man har kendskab til mainstreamsamfundets dyrkelse af eksempelvis mærkevarer, forbrugsgoder og populærkultur samtidig med, at man ikke selv har mulighed for at realisere mainstreamkulturens krav om velstand og materielle goder. Underprivilegerede grupper er således udsat for en relativ fattigdom, som opleves desto værre, netop fordi man har et nært kendskab til det, som man ekskluderes fra. Relativ fattigdom føles således, ifølge Young, værre i et samfund, hvor alle er rige, eller hvor det fremstår som om, alle er rige end i generelt fattige samfund (Young 1999).

Ifølge Young er meget af den kriminalitet, som findes hos underprivilegerede grupper, en reaktion på denne følelse af på uretfærdig vis at være ekskluderet. Kriminaliteten bliver dermed en måde at kompensere på. Det at udføre kriminaliteten rummer således en følelse af intensitet, og denne følelse giver den kriminelle en oplevelse af at være et aktivt handlende subjekt. Selve denne pointe – at kriminaliteten har følelsesmæssige aspekter – henter Young fra den amerikanske sociolog, kriminolog og fænomenolog Jack Katz (1988), om end Young anfører, at Katz forsømmer at medtænke de sociale strukturer i sin teori om kriminalitetens forførende, følelsesmæssige aspekter. Kriminalitet er altså ifølge Young som hovedregel en måde at reagere på en tilstand af ydmygelse, og den tilvejebringer en følelsesmæssig compensation snarere end materielle goder. På nogle punkter er Youngs teori ikke så forskellig fra A.K. Cohens subkulturteori, der som nævnt ovenfor anser dannelsen af kriminelle grupper som en reaktion på at være tildelt en lav status i samfundet. Der er dog væsentlige forskelle, herunder at Young betoner kriminalitetens følelsesmæssige dimensioner, frem for at betone subkulturelle gruppers funktion som et alternativt statushierarki.

Et andet aspekt af Youngs teori omhandler andengørelse. Ifølge Young er samfundet præget af andengørelse af udsatte og underprivilegerede befolkningsgrupper. Svaret på denne andengørelse bliver ofte det, Young kalder selvessentialisering, hvilket henviser til, at man reducerer sig selv til en stereotyp eller iscenesætter sig selv på stereotyp måde. De, som er udsat for andengørelse, iscenesætter således ofte en særligt barsk version af sig selv i opposition til nedværdigelsen. Et eksempel herpå er den hårde og primitive maskulinitet, som dyrkes blandt nogle unge mænd med etnisk eller racial minoritetsstatus i gadekulturen i USA's ghettoer (Young 2003) og deres selvidentifikation som "niggas". Det sidstnævnte fænomen ses i en dansk kontekst, når etniske minoritetsdreng og unge mænd identificerer sig som "perkere" og dermed med rollen som kriminelle eller "ballademagere" (Andersen 2003, 2006; Gilliam 2009; Klinker og Bilde 2009; Vitus 2008, 2013) (se også nedenfor).

De teoridannelser, der omhandler dannelsen af kriminelle grupper eller subkulturer som svar på en delt social situation, har formentlig en vis forklaringskraft, når det angår den kriminalitet, som begås af marginaliserede unge med etnisk minoritetsbaggrund i gade-fællesskaber, hvad enten disse fællesskaber har karakter af egentlige bander eller ej. Især styrkes teoriernes forklaringskraft, hvis man udvider dem fra at omhandle manglende muligheder i de sociale mulighedsstrukturer eller lav status knyttet til klasse, til at omhandle

den samtidige virkning af lav klassemæssig position og etnisk minoritetsstatus – dimensioner, der samlet og i kombination kan skabe en ganske stærk social devaluering.

Denne pointe står centralt i den amerikanske sociolog Philippe Bourgois velkendte etnografiske undersøgelse af puertoricanske mænd, der sælger crack i Spanish Harlem, New York. Ifølge Bourgois blev store dele af den puertoricanske arbejderklasse i New York fanget på det forkerte ben under den bølge af postindustrialisering, som ramte den amerikanske økonomi i 80'erne og 90'erne. For de unge mænd i undersøgelsens vedkommende betød det, at de fabrikker, som de unge mænd hidtil havde regnet for deres fremtidige arbejdspladser, forsvandt. I stedet opstod en serviceøkonomi, som imidlertid primært efterspørger kvindelig arbejdskraft, og som de unge mænd anser det for umandigt at arbejde indenfor. Samtidig var de unge mænds adgang til det konventionelle arbejdsmarked i nogen grad blokeret, fordi de var udsat for diskrimination på grund af deres etniske minoritetsstatus. Gadekulturen og den illegale økonomi blev derfor et alternativ for de unge mænd, idet de her kunne finde både en alternativt kilde til respekt og social status samt muligheder for at tjene penge (Bourgois 1995). Samtidig betonedes Bourgois, at gadekulturen også har et aspekt, der omhandler maskulinitet. De unge mænds status i gadekulturen blev således i vidt omfang produceret gennem skabelsen af en afstumpet og voldelig form for maskulinitet, der også rummede såvel symbolske som konkrete krænkelse af kvinder (Bourgois 1996). Endelig betoner Bourgois, at de unge mænds kriminalitet i gadekulturen ikke kan tilskrives en særlig puertoricansk kultur. Snarere opstår der en blanding af amerikansk street culture med stærke elementer fra gangsterrap og bandekultur, som kombineres med elementer af puertoricansk arbejderklassekultur (1995).

Bourgois analyser kan naturligvis ikke direkte overføres til danske forhold, hvor mekanismer knyttet til marginalisering i mange henseender er afbødet af relativt omfattende velfærdsstatslige ordninger, men de illustrerer alligevel, hvordan minoriteters udsatte position i samfundet kan spille sammen med en udsat klassemæssig position og sammen skabe et socialt sårbart udgangspunkt, som øger risikoen for, at unge vil forsøge at håndtere dette udgangspunkt ved at danne kriminelle grupperinger, hvor de kan opnå social status eller respekt.

Dette er ligeledes en central pointe hos den danske sociolog Sune Qvotrup Jensen, der kombinerer en intersektionel analyse af de problemer, som marginaliserede unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund deler, med elementer af subkulturteori i en analyse af de fællesskaber som nogle af disse unge mænd skaber på gaden. Der er tale om fællesskaber som ikke i snæver forstand er baseret på kriminalitet, men som alligevel rummer en god del småkriminalitet og ballade. Jensens datamateriale stammer fra feltarbejder i Århus, Aalborg og Københavns Nordvest-kvarter. Han anfører, at disse unge mænd i udgangspunktet deler en lav social status, ikke blot på grund af deres klassemæssige baggrund, men også på grund af deres etniske minoritetsstatus og på grund af, at de ofte bor i områder, der er omfattet af det, den franske sociologi Loïc Wacquant har begrebsliggjort som territorial stigmatisering (2008). Med inspiration fra Bourdieus kapitalbegreb finder Jensen således, at de unge, som et svar på denne delte situation, skaber en alternativ subkulturel

kapital. Denne har delvist karakter af et bestemt image eller en bestemt stil, men rummer også en forventning om at stille fysisk op for ens venner i bestemte situationer og f.eks. begå vold. Den subkulturelle kapital kan både give status indadtil i de kriminelle drengefællesskaber og udadtil i et bredere ungdomskulturelt terræn, eksempelvis hos unge kvinder, som finder de hårde og kriminelle unge mænd romantisk attraktive (Jensen 2006, 2007, 2010). Klinker og Bilde (2009) og Wellendorf og Cakmak (2009) fandt i to forskellige studier et tilsvarende billede i deres feltarbejde blandt unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund i henholdsvis Albertslund og to danske politikredse (en storbykreds med en forholdsvis høj koncentration af indvandrere og unge samt en mellemstor provinsby-kreds). Begge studier viste, at de unge mænd (i Wellendorf og Cakmaks studie kaldet "gade-drenge") skabte et alternativt fællesskab på gaden, hvor de kunne opnå status og respekt fra andre i gruppen. De unges fællesskab havde desuden i et vist omfang en oppositionel karakter med en eksplicit afstandstagen til majoritetssamfundet, hvilket eksempelvis kom til udtryk ved at insistere på at kalde sig "perkere". De to studiers analyser har en vis lighed med pointerne i Sveinung Sandberg og Willy Pedersens etnografiske analyser af unge minoritetsmænd, der sælger hash ved Akerselven i Oslo. Sandberg og Pedersen viser, hvordan disse unge skaber en bestemt gadekapital, som har specifikke funktioner for dem i den kriminelle gadekultur. Gadekapitalen har således især karakter af at oparbejde et image som farlig ved at skabe en bestemt fortælling eller ry. Ud over at tilvejebringe social status i gadekulturen har gadekapitalen den funktion, at den virker beskyttende i ellers barske gademiljøer, idet ingen ønsker at komme i konflikt eller fysisk konfrontation med personer, der har ry for at være farlige. Samtidig skal omdømmet som farlig om nødvendigt bakkes op med konkret fysisk handling – vold – ellers risikerer det image, som de unge mænd forsøger at opretholde, at falde til jorden (Sandberg & Pedersen 2006; Sandberg 2007).

De strukturelle og klassemæssige forklaringsrelevans beror således på, at etniske minoriteter, som vist i rapportens Del I, er ringere stillet rent socioøkonomisk, hvilket kan medføre en følelse af strain og resultere i, at de unge tager illegitime midler i brug for at opnå samme statussymboler og materielle goder som majoritetsunge. Teoritradiationen peger desuden på, at den strukturelle og klassemæssige ulighed mellem de etniske grupper kan "skubbe" unge med anden etnisk baggrund ind i subkulturelle fællesskaber, hvor andre norm- og værdisystemer gælder, og hvor der dannes en mod- eller subkultur, hvor kriminalitet i form af eksempelvis vold bliver anerkendt som et middel til at forsvare sin status. Det betyder samlet, at den økonomiske ulighed, der eksisterer i Danmark mellem etnisk danske borgere og borgere med etnisk minoritetsbaggrund, kan være en del af årsagen til, at unge med anden etnisk baggrund begår mere kriminalitet.

Stempling, diskrimination og oplevet racisme

De ovenfor diskutererede forklaringer omhandler i udgangspunktet betydningen af social position, typisk som klassemæssig placering i samfundet. Disse forklaringer kan, som diskuteret, udvides til også at omfatte betydningen af minoritetsstatus forstået som en specifik samfundsmæssig position, der giver ringere muligheder for at opnå succes i samfundet og/eller indebærer en lav social status.

En anden type teorier omhandler på en mere direkte måde betydningen af minoritetsstatus og den negative stereotypifisering eller stempling, der kan være knyttet til denne status. Centralt står her den specifikke sociologiske tradition, som vi her vil betegne stemplingsteori. Denne tradition anfører, at når en bestemt befolkningsgruppe stemples som problematisk, eksempelvis som potentielle ballademagere eller potentielle kriminelle, kan dette i sig selv føre til, at den pågældende gruppe bliver mere kriminel, end den ellers ville have været (Goffman 1963; Becker 1963). Der er flere grunde til, at denne mekanisme optræder. *For det første* kan de, som stemples, blive behandlet på en anden måde og ringere end de, som opfattes som normale. Dette kan i sig selv forøge risikoen for afvigelse og kriminalitet. *For det andet* kan de, som stemples, blive ekskluderet fra forskellige typer af fællesskaber, hvormed der skabes en risiko for, at de vil danne deres egne alternative fællesskaber. Endelig, *for det tredje*, er der en risiko for, at de, som stemples som problematiske, vil danne fællesskaber, hvor man sætter en ære i ens stempel eller stigma, såkaldt *stigma inversion*, og ende med at identificere sig med de egenskaber, stigmatiseringen tillægger dem.

Det er inden for den stemplingsteoretiske tradition omdiskuteret, om stemplingen som afviger forudsætter en eller anden form for indledende afvigende eller kriminel handling. Det er imidlertid ikke traditionens primære ærinde at argumentere for, at stemplingen som afviger som hovedregel er grebet ud af det blå. Derimod argumenterer retningen for, at stemplingen *ofte forstærker afvigelsen og gør den værre og mere dramatisk, end den ellers ville have været*. Man taler i denne forbindelse om en *deviance amplification spiral*, ligesom man skelner mellem primær og sekundær afvigelse. Sidstnævnte betegner den del af afvigelsen, som skyldes omgivelsernes reaktion på den primære og initiale afvigelse. Endelig kan traditionen siges at rumme den pointe, at nogen formelt eller uformelt stemples hårdere end andre for den samme initiale afvigelse, fordi de allerede er stigmatiseret som tilhørende en problematisk outsidersgruppe. Det kunne for eksempel gælde etniske minoriteter. Det er således en pointe, at det at have etnisk minoritetsstatus i sig selv kan indebære et stigma, hvilket den canadiske sociolog Erving Goffman refererede til som *tribal stigmatisering* (1963).

Den gennemgående pointe inden for denne teoritradition er således, at det at opleve negativ stempling eller racisme, at erfare ringeagtelse knyttet til, at andre opfatter en som tilhørende en særlig problematisk gruppe af mennesker, *i sig selv* kan øge risikoen for afvigelse og kriminalitet.

Stemplingen kan foregå og erfares på forskellige måder og i forskellige sammenhænge. To kontekster, som litteraturen særligt har fokuseret på, er dels institutionelle sammenhænge som eksempelvis skoler eller fritidstilbud, dels oplevelsen af stempling i mødet med majoritetssamfundets officielle myndighedsrepræsentanter som eksempelvis politiet.

I en dansk sammenhæng har Kathrine Vitus (2008, 2013, 2015) vist, hvordan pædagoger i et socialpædagogisk kriminalitetsforebyggende fritidstilbud mødte drenge og unge mænd

med etnisk minoritetsbaggrund med en række negative forventninger til de unges adfærd, motiver og fremtidsudsigter. Interaktionen mellem pædagoger og drenge/unge mænd, som havde til hensigt at etablere udviklingsmuligheder væk fra kriminalitet, tenderede utilsigtet at igangsætte de unges identifikation som "perkere" med "no life". Studiet viste også, hvordan fritidsinstitutionens indlejring i det sociale hjælpesystems logikker understøttede disse negative dynamikker, idet systemet var mere gearret til at rumme problemer (og derved i sig selv producerer stempling) end drengenes potentialer. På delvist overlappende vis viste Gilliams (2009) studie i folkeskolen, hvordan idealer om 'det ordentlige menneske' i praksis ekskluderede etniske minoritetsbørn og stemplede dem som forkerte eller umulige. En af reaktionerne på denne erfaring var (som nævnt ovenfor) udviklingen af oppositionelle drengefællesskaber med samlingspunkt i en særlig identitet som maskulin ballademager.

Den britiske Cultural Studies forsker Claire Alexander har på tilsvarende vis vist, hvordan denne type stemplingsprocesser i skolen kan være en af mekanismerne bag dannelsen af kriminelle grupperinger. Alexander beskæftigede sig i sit etnografiske feltarbejde med unge, hvis forældre var indvandret fra Bangladesh. Hun beskriver, hvordan de britiske medier på tidspunktet for hendes undersøgelse var fyldt med historier om unge asiatiske mænd som farlige, kriminelle bander; en mediediskurs, der afløste tidligere diskurser om asiatiske mænd som feminine og svage. Alexander viste desuden, hvordan det officielle engelske samfund, herunder skolen som en central institution, var påvirket af disse mediediskurser og betragtede de unge mænd med en blanding af afsky og bekymring. Det er en selvstændig pointe hos Alexander, at intersektionen mellem ungdom, etnisk minoritetsbaggrund og mandekøn til sammen fungerede som et overordentlig stærkt symbol på ballade og problemer; et symbol, som er mere end summen af enkeltdele (Alexander 2000). Alexanders pointe kan i denne forbindelse betegnes som klart intersektionel, idet den betoner den samtidige virkning af alder, etnicitet og køn.

De pågældende mediediskurser var ifølge Alexander med til at forme omgivelsernes syn på unge mænd og betød, at deres handlinger, også når der var tale om almindelig teenageadfærd, blev betragtet som stærkt problematiske og som noget, der skulle gribes resolut ind over for. Det var med andre ord omgivelsernes måde at betragte disse unge mænd, mere end deres i udgangspunktet relativt almindelige adfærd, der førte til, at de blev stemplet som kriminelle. De unge mænd blev imidlertid mødt med relativt skarpe reaktioner fra deres omgivelser, hvilket ifølge Alexander både skabte og forstærkede afvigelsen. Et eksempel var en ung mand, som tog en vandpistol med i skole, men blev beskyldt for at have medbragt et rigtigt skydevåben. Konsekvensen af disse mekanismer blev, at de unge mænd blev ekskluderet fra skolen og som et modsvar hertil skabte en kollektiv outsideridentitet. Den gruppe, som herved opstod, var ifølge Alexander opmærksom på, at andre opfattede dem som farlige og som en bande – og brugte aktivt denne opfattelse hos omgivelserne til at iscenesætte sig som barske. Samlet set fandt Alexander således, at stemplingen i skolens institutionelle kontekst var med til at skabe og styrke en negativ gruppeidentitet, som gjorde, at de unge blev mere kriminelle i deres adfærd, end de ellers ville have været (Alexander 2000).

Et andet område inden for stemplingslitteraturen handler om oplevelsen af stempling i mødet med majoritetssamfundets officielle myndighedsrepræsentanter som eksempelvis politiet. I en dansk sammenhæng har eksempelvis Ansel-Henry og Jespersen (2003) og Wellendorf og Cakmak (2009) vist, at forholdet mellem politi og etnisk minoritetsungdom undertiden kan være anstrengt, ligesom Finstad (2000) såvel som Sollund (2007) i en norsk kontekst har vist, at politiet ofte kan have en særlig negativ opmærksomhed rettet mod etniske minoriteter. Dette kan formentlig medføre en øget anmeldelses- og rapporteringstilbøjelighed (jævnfør diskussionen i Del I), men det kan også rumme en erfaring af stempling eller ringeakt, som i sig selv kan fremme kriminell og afvigende adfærd. Eksempelvis har Soei vist, hvordan oprettelsen af de såkaldte visitationszoner i visse dele af København i 2007 var en fremgangsmåde, der betød, at unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund risikerede at blive stoppet og visiteret flere gange dagligt, især hvis de samtidig gik klædt på en måde, der signalerede en gadeorienteret livsstil. Ifølge Soei skabte de talrige visitationer og politiets generelle tilgang til unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund i de pågældende områder en følelse af krænkelse og social degradering, som var en del af baggrunden for de optøjer, som sås i de pågældende områder i februar 2008 (Soei 2011).⁴

Der er således empirisk velbelyst, at de unge med anden etnisk baggrund ofte føler sig forskelsbehandlet grundet deres etniske minoritetsbaggrund. Et nyere surveystudie blandt 15- og 19-årige fandt, at en næsten dobbelt så stor andel unge med etnisk minoritetsbaggrund sammenholdt med etnisk danske unge mindst én gang det seneste halve år har følt sig forskelsbehandlet i forhold til andre jævnaldrende unge i samme situation (Ottosen et al. 2014). Et andet illustrativt dansk studie af nattelivet undersøgte unges erfaringer med afvisninger ved indgangen til diskoteker. Studiet viste, at 52 % mænd med anden etnisk baggrund end dansk havde oplevet at blive nægtet adgang på trods af gyldigt ID, mens dette kun gjorde sig gældende for 17 % af etnisk danske, unge mænd. Studiet påpegede desuden, at denne tendens gør sig gældende på trods af, at de unge med anden etnisk baggrund er danskfødte og velintegrerede. Informationschefen i brancheorganisationen Danmarks Restauranter og Cafeer forklarede disse uofficielle kvoter for andelen af etniske minoritetsgæster med, at det handlede om at undgå ballade (Bræmer 2008). Det ligger således i den udtalelse, at de unge med anden etnisk baggrund end dansk i nogle tilfælde i nattelivet behandles anderledes end etniske danskere, fordi de forbindes med ballade alene på baggrund af deres etnicitet.

Et illustrativt studie har skildret de mekanismer, der knytter forskelsbehandling og social degradering sammen med kriminalitet, i en australsk kontekst. Poynting, Noble & Tabar

---

⁴ Diskussionen er igen aktualiseret i Danmark i 2018 i forbindelse med to DR2 udsendelser om politiets diskrimination af indvandrere og efterkommere, baseret på en særkørsel fra Danmarks Statistik. Tallene viser, at der i 2014 var en 65-70 pct. højere risiko, for at blive sigtet for noget, man ikke blev dømt for, hvis man var indvandrer eller efterkommer af indvandrere med ikke vestlig baggrund og en 86-88 pct. højere risiko, for at indvandrere eller efterkommer af indvandrere med ikke vestlig baggrund blev anholdt uden efterfølgende at blive dømt sammenlignet med etniske danskere. Folketingets Retsudvalg kaldte efterfølgende (13. 6. 2018) justitsminister Søren Pape Poulsen (KF) i åbent samråd om politiets forskelsbehandling og diskrimination.

viste således, hvordan de australske massemedier omkring årtusindskiftet blev grebet af en moralsk panik, i det man blev særligt optaget af libanesiske bander i Sidney i årene 1998-2000. Konsekvensen blev en omfattende negativ stempling af unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund, især hvis de samtidig havde arbejderklassebaggrund og var synlige i byens rum. At samles i det offentlige rum – på pladser og gadehjørner - blev således i sig selv gjort til et problem og et symbol på kriminalitet og ballade. Konsekvensen af det store fokus på etnicitet blev ifølge Poynting, Noble & Tabar, at kriminaliteten etnificeredes, hvormed den konstrueredes som noget nyt, fremmed og udefrakommende. Almindelige venskabsgrupper blandt unge mænd med minoritetsbaggrund blev som en logisk konsekvens af denne moralske panik konstrueret som bander. Det samlede resultat blev imidlertid, at de tendenser til småkriminalitet, ballade og afstandstagen til majoritetssamfundet, som allerede fandtes blandt de unge, forstærkeredes. Politiet slog hårdt ned på de unge minoriteter, som om de var farlige og kriminelle bander; de unge minoritetsmænd reagerede konfrontativt eller aggressivt; og dermed bekræftedes såvel massemedier som politi i, at de unge faktisk var farlige bander. Poynting, Noble & Tabars studie eksemplificerer dermed en *deviance amplification spiral*, altså det forhold, at myndighedernes og omgivelsernes måde at reagere på kan skabe eller forstærke kriminalitet (2001).

Stemplingstraditionen peger sammenfattende på, at institutioner, myndigheder og individer bevidst eller ubevidst i nogle tilfælde tillægger unge med anden etnisk baggrund særlige karakteristika, der gør, at de behandles anderledes end etniske majoritetsunge. Dette fører til, at de unge udelukkes fra forskellige sociale arenaer og/eller til, at deres selvbevidsthed ændres i negativ retning, hvilket kan være en delforklaring på deres øgede kriminalitetshyppighed.

Som en udløber af stemplings- og stigmatiseringsteoriene finder vi et begreb som "social overdrivelse". De negative forventninger og stereotypiseringer, som også stempling og stigmatisering bygger på, og som virker som selvopfyldende profetier, lægger nemlig også til grund for social overdrivelse. Social overdrivelse betegner det fænomen, at overdrevne forestillinger om andre og deres handlinger kan få den enkelte til selv at overdrive sine egne handlinger eller fremstillingen heraf. Herved forsøger den enkelte at leve op til en illusion om andre og om, hvad der betragtes som normalt i en gruppe – en selvopfyldende profeti. En opsummering af undersøgelser af social overdrivelse fremgår af Balvig og Holmberg (2014). I et pilotprojekt er social overdrivelse for nyligt blevet undersøgt blandt 154 elever fordelt på henholdsvis den skole med Københavns Kommunes største andel af elever med etnisk minoritetsbaggrund (Tingbjerg Skole) og en naboskole med en lidt under gennemsnitlig andel af elever med etnisk minoritetsbaggrund (Brønshøj Skole) sammenlignet med gennemsnittet af etniske minoritets elever på resten af skolerne i Københavns Kommune. Pilotprojektet viste blandt andet, at omfanget af risikoadfærd blandt "...14-15 årige i Tingbjerg er ret begrænset, også set i forhold til tilsvarende undersøgelser foretaget i andre områder i Danmark" (Balvig et al. 2017: 33), men samtidig også at de unge i Tingbjerg overvurderede, hvor normalt det for skolekammeraterne er at udøve vold, være bandekriminel og besidde våben. Undersøgelsen viste ligeledes, at både forældre til børn på de undersøgte skoler, børnenes lærere samt SSP-medarbejdere i områderne i de

fleste tilfælde var dem, der overvurdere børnenes kriminelle erfaringer mest i forhold til deres faktiske erfaringer. Stempling, misforståelser og sociale overdrivelser kan således forekomme på forskellige planer og således i forskellige sammenhænge indvirke på den måde, hvorpå vi taler og tænker om forskellige borgergrupper.

Hvor stemplingstraditionen påpegede, at omgivelserne omkring unge med anden etnisk baggrund kan tillægge dem særlige karakteristika, der gør, at de behandles anderledes end etniske majoritetsunge, så påpeger teoritraditionen social overdrivelse, at de unge selv kan have overdrevne forestillinger om deres jævnaldrendes involvering i kriminalitet – måske som en form for internalisering af stemplingen - og dermed en forvrænget forestilling om, hvad der er normalt, som de forsøger at leve op til. Social overdrivelse kan derved medvirke til at øge de unges kriminalitetshyppighed.

Boligområdets betydning

En fjerde teoretisk tradition omhandler betydningen af mekanismer eller kulturelle forhold knyttet til bestemte boligområder. Denne tilgang er relevant, fordi der, jævnfør Del I, er meget, der tyder på, at kriminalitet blandt unge med etnisk minoritetsbaggrund i nogen grad er koncentreret ikke bare i bestemte grupperinger, men også i bestemte boligområder eller bymæssige sammenhænge.

Det mest velkendte teoretiske perspektiv på forholdet mellem kriminalitet og bymæssige forhold finder vi hos den amerikanske Chicagoskole. Chicagoskolen, hvis arbejde omhandlede mange andre forhold end blot kriminalitet, var blandt andet interesseret i at forstå de bander eller grupper af kriminelle unge mænd, som på daværende tidspunkt var blevet et almindeligt indslag i de fleste amerikanske storbyer, samt det forhold, at kriminalitet tilsyneladende var knyttet til bestemte byområder på en relativt stabil måde. Disse konkrete forskningsinteresser var samtidig indskrevet i en bestræbelse på at forstå menneskers sociale liv som del af storbyens humane økologi. I forlængelse heraf var Chicagoskolen særligt interesseret i at forbinde det verdenssyn og de kulturelle og sociale praksisser, som de fandt blandt kriminelle og afvigende grupper, med de særlige livsbetingelser, der fandtes i de mest turbulente områder i Chicago (Noaks & Wincup 2004). Chicagoskolen forstod således kriminalitet på to måder: *På et niveau* brugte man begrebet disorganisering (*disorganization*) til at beskrive den svækkelse af normativ social kontrol, der var en følge af hastige forandringer og høje ind- og udflytningsrater samt af en høj grad af etnisk heterogenitet (forskellighed) i nogle af Chicagos ghettoområder. Den sociale disorganisering opfattede Chicagoskolen som en vigtig forudsætning for udviklingen af lokale, kriminelle subkulturer. Etnicitet spillede en central rolle her; ikke på grund af de etniske minoritetsgruppers specifikke kultur, men i den betydning, at den store etniske heterogenitet såvel som de nyankomne migranternes levevilkår blev opfattet som en vigtig baggrund for svækkelsen af den værdimæssige integration. *På et andet niveau* fokuserede Chicagoskolen på de lokale subkulturer og normer, der tillod, eller måske endda tilskyndede til, særlige former for kriminalitet og afvigelse – og som dermed forklarede, at særlige områder havde høje kriminalitetsrater, uanset at der var høj udskiftning i de konkrete mennesker, som beboede områderne (Shaw & McKay 1942).

Vi kan altså med Chicagoskolen samlet forstå sammenhængen mellem bestemte boligområder og kriminalitet på den måde, at den store etniske heterogenitet og beboernes svage sociale udgangspunkt fører til udviklingen af byområder, der har en svag normativ integration, og hvor den uformelle sociale kontrol, som ellers ofte er en del af hverdagslivet i sociale sammenhænge, er skrøbelig eller fraværende. Dette fører til dannelsen af lokale, kriminelle subkulturer, som er relativt stabile, uanset at det ikke nødvendigvis er de samme konkrete unge mennesker, der deltager i dem over tid.

En række andre empiriske undersøgelser har også analyseret forholdet mellem boligområder og kriminalitet. Den amerikanske kriminolog Elijah Anderson har blandt andet vist, hvordan der i visse underprivilegerede boligkvarterer er opstået en særlig kultur med fokus på respekt og ære blandt gadeorienterede unge og deres familier. Anderson opfatter den kultur som en kulturel tilpasning til dels social håbløshed, dels en manglende tiltro til centrale samfundsinstitutioner som eksempelvis politiet. Fordi den respekt, der kan opnås på gaden, står så centralt, er der i gadekulturen stor fokus på at forsvare sin respekt over for andre beboere. Der opstår et særligt kodeks for adfærd, som Anderson betegner *Code of the street*. Kodekset går ud på at fremstå barsk, hård og parat til vold. Man må ikke fremstå svag, fordi man derved gør sig sårbar. Der opstår med andre ord en slags hypersensitivitet i forhold til æreskrænkelser, som det bliver obligatorisk at gengælde. Ofte tyes der til vold for at forsvare respekten. En vigtig delforklaring er, at man ikke stoler på, at de førnævnte samfundsinstitutioner griber ind og skaber retfærdighed, hvis der er sket en krænkelse.

En af Anderssons centrale pointer er, at også ikke-gadeorienterede unge i et vist omfang er tvunget til at navigere indenfor og overholde gadens adfærdskodeks i de pågældende boligområder. Ellers risikerer de at gøre sig til lette ofre i det spil om respekt og hårdhed, der spilles på gaden. The *code of the street* bliver med andre ord en almen norm for adfærd i det offentlige rum i de pågældende boligområder (Anderson 2000).

Andre forfattere har argumenteret for lignende pointer. Kubrin & Weitzer (2003) argumenterede i deres studie af underprivilegerede boligområder i St. Louis for, at strukturelle forhold, herunder dårlige sociale vilkår, så at sige virker gennem en bestemt kulturel tilpasning. I områder, som er særligt fattige og isolerede, kan der således opstå en bestemt kultur som 'svar' på denne sociale og strukturelle situation. I disse områder bliver ære og respekt en kilde til værdi, for de som ellers ikke har mange kilder til status og prestige. Æren og respekten vogtes nidkært. Da der samtidig ofte findes en udpræget mistro til politiet og de officielle institutioner, kobles denne respektkultur undertiden med den opfattelse, at man selv må tage loven i egen hånd og straffe dem, som på den ene eller anden måde krænker enten en selv eller ens nærmeste. Resultatet bliver en udpræget tendens til vold. Der er således en særlig koncentration af mord, hvor motivet har været hævn for en æreskrænkelse, i de mest udsatte boligområder. Disse mord er ofte knyttet til forskellige typer af ytringer af disrespekt, især hvis disse udfordrer gerningsmandens maskulinitet. Kubrin & Weitzer fandt desuden en relativt udbredt støtte til volden blandt gerningsmændenes venner og familie (2003).

Lee påpeger på tilsvarende vis tilstedeværelsen af et fokus på ære og respekt i de mest underprivilegerede boligområder i de amerikanske storbyer (2000). Denne kultur er knyttet til koncentrationen af fattigdom i bestemte boligområder. Når de fattigste er samlet i segregerede byområder, der har en svag kontakt til omverdenen, bliver det så meget desto vanskeligere at opnå adgang til de muligheder, som findes i samfundet. Ens netværk har eksempelvis stor betydning for ens jobchancer, men den geografiske koncentration bevirker, at de mest udsatte grupper har vanskeligt ved at skabe netværk uden for boligområderne. Resultatet bliver en koncentration af fattigdom, som ofte bevirker, at der opstår en lokal kulturel tilpasning med fokus på ære og respekt, hvilket igen medfører, at volden bliver fremtrædende. Lee påpeger imidlertid samtidig, at der ikke er tale om en varig og stabil kultur. Der er snarere tale om en kulturel tilpasning, som vil kunne forandre sig under ændrede sociale vilkår (2000).

Disse forskningsresultater stammer fra en amerikansk kontekst og kan derfor ikke umiddelbart overføres til en dansk kontekst. De sociale og kulturelle mekanismer, der former storbylivet i disse to geografiske kontekster, er således meget forskellige, bl.a. i kraft af den danske velfærdsstats udbredte tilstedeværelse i udsatte boligområder, eksempelvis i form af sociale og kriminalitetsforebyggende indsatser. Ikke desto mindre kan den teoretiske pointe omkring en særlig lokalt forankret æres- og voldskultur muligvis anvendes som en delforklaring på den øgede voldskriminalitet blandt unge med anden etnisk baggrund, der blev konkluderet i Del I. Dette er også, hvad den danske sociolog Hakan Kalkan finder i et dansk etnografisk studie af gadelivet blandt unge mænd med anden etnisk baggrund på Nørrebro. Han fremhæver netop elementer som respekt, ære og i nogle tilfælde vold som fremtrædende elementer i den lokalt forankrede gadekultur, de unge med etnisk minoritetsbaggrund har skabt i dette område (2014).

Som det fremgår minder en række af de forskningsresultater og teorier, der forholder sig til boligområdet, om de teorier, der forstår udsatte unges grupperelaterede kriminalitet som en form for kulturel tilpasning. Begge traditioner ser således et fokus på respekt som en tilpasning til en delt, underprivilegeret social situation. Det specifikke ved den tradition, der forholder sig til boligområdets betydning, er imidlertid, at den forholder sig til stedmæssige forhold, segregation, koncentration af fattigdom mv., som en del af de sociale forudsætninger for, at der opstår denne type kulturelle tilpasning. Der er altså tale om en subkultur, som opstår *et bestemt sted* og er knyttet til de sociale betingelser, beboerne på dette sted deler. Der er desuden tale om en kulturel tilpasning, der kan få konsekvenser for de beboere, der bor dette sted, uanset om den pågældende beboer selv deltager i den gadeorienterede subkultur.

I tillæg til et perspektiv på sammenhængen mellem subkulturer og steder kan boligområder opfattes som afgrænsede arenaer for social læring. Det kriminologiske læringsteoretiske perspektiv rummer den centrale pointe, at kriminel adfærd, teknikker og rationaliseringer læres gennem interaktion med andre kriminelle (Sutherland & Cressey 1960). En del af den læringsteoretiske tradition peger yderligere på, at strukturelle forhold som lav socio-

økonomi og social status samt opvækst i socialt disorganiserede boligområder øger risikoen for, at kriminel adfærd læres (Cullen et al. 2014). I tråd med denne teoretiske tradition har danske forskere undersøgt, hvilken betydning det har for unge med indvandrerbaggrund at vokse op i områder med mange unge kriminelle, der kan fremstå som rollemodeller. De finder, at jo flere unge kriminelle, der bor i et område, jo større er risikoen for, at de børn med etnisk minoritetsbaggrund, der bor i området, selv bliver kriminelle. Undersøgelsen viser også, at selvom de unge indvandrerdrenges risiko for at indgå i kriminalitet stiger ligegyldigt hvilken etnicitet, de andre kriminelle unge har, så er effekten større, når de yngre drenge har samme etniske baggrund som de unge, der allerede er kriminelle. Studiet peger således på, at de udsatte boligområder eller områder med en stor koncentration af unge med etnisk minoritetsbaggrund og kriminalitet kan udgøre et læringsmiljø, hvor områdets børn er i øget risiko for selv at blive kriminelle (Damm & Dustmann 2012).

Flere af de ovenstående empiriske eksempler og de teorier, der er udviklet på baggrund af dem, stammer fra amerikansk forskning. Det kan som nævnt diskuteres, hvorvidt den pågældende tradition kan anvendes til at forstå danske forhold, da der er store forskelle på det amerikanske og det danske samfunds opbygning, hvad angår velfærdsmodeller, graden af sociale problemer samt spørgsmålet om integration. Danske byer er langt mindre socialt og etnisk segregerede end de amerikanske storbyer, hvorfra denne tradition oftest henter sine eksempler. Men måske kan man anvende forståelsesrammen så langt, at der i visse bydele er en koncentration af unge med en svag social baggrund, herunder også et svagt familiemæssigt bagland. En del af disse unge danner erfaringsmæssigt kriminelle gadefællesskaber, som er tæt knyttet til boligområderne, og udtrykker ofte en stolthed ved at komme fra de pågældende boligområder. Da disse gadefællesskaber ofte består helt eller delvist af unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund, samler gadefællesskaberne sig måske også om en fælles identifikation omkring en etnisk minoritetsposition og lav social status i forhold til majoritetssamfundet.

Kulturelle forklaringer

De teoretiske forklaringer, som er gennemgået ovenfor, handler på forskellig vis om, hvordan man kan forklare, at unge med etnisk minoritetsbaggrund formentlig er overrepræsenterede i kriminalitetsstatistikken. Samtidig kan man argumentere for, at de gennemgåede teoritraditioner alle i en eller anden forstand omhandler etnicitet som et socialt – og socialt defineret eller konstrueret – anliggende eller en social omstændighed. Dermed handler teorierne om den måde, etniske minoriteter bliver behandlet på, eller de livsvilkår og identifikationsmuligheder etniske minoriteter har, eller får, fordi de socialt set er tildelt etnisk minoritetsstatus. Når vi har brugt relativt meget plads på at gennemgå disse teoridannelser, skyldes det, at der er en vis konsensus om dette perspektiv på etnicitet (og forholdet mellem etnicitet og kriminalitet) i såvel kriminologisk, sociologisk, antropologisk som socialpsykologisk teori og forskning. Vi er dermed ikke kommet direkte ind på diskussionen af, hvorvidt og hvordan etniske minoriteters kultur i sig selv kan tænkes at spille ind i forhold til at forklare de mønstre, der viser sig i kriminalitetsstatistikken.

At rejse dette spørgsmål rummer en række problemstillinger, navnlig af etisk og videnskabssteoretisk karakter, og kan kritiseres for at reproducere essentialisering (overse, hvordan kulturelle praksisser produceres i en kontekst), kulturalisering (overspille betydningen af kultur frem for sociologiske faktorer forklaringskraft), stigmatisering (negativ stempling) eller endog racisme (stereotypificering og negativ hierarkisering af en befolkningsgruppe grundet etnisk eller kulturel oprindelse). Ikke desto mindre må en adækvat afdækning af relevante teoridannelser omfatte perspektiver som forholder sig til spørgsmålet om den rolle, kultur potentielt spiller. "Kultur" defineres imidlertid forskelligt. I evolutionistiske, relativistiske kulturdefinitioner (Skytte 2009) betragtes kultur som værdier, regler og normer, der overleveres gennem generationer, og ofte følger nationens, organisationens eller den etniske gruppes grænser som en homogen størrelse. I modsætning hertil anser komplekse kulturdefinitioner kultur for at være foranderlig, skabt i relationer og interaktioner mellem mennesker, noget man gør (praksis) frem for noget man har, intersektionelt interagerende med køn, alder, erfaringer (hvorfor sociale variable kan spille mere ind end kulturelle) etc., noget man deler med andre på tværs af forskellige former for fællesskaber samt som noget, der er situationsbestemt. Anvender man således en kompleks kulturdefinition, vil der i praksis være både forskellige kulturelle praksisser og fællesskaber til stede i de dynamikker, vi ovenfor har beskrevet, som potentielt forklaringsgivende i forhold til indvandrerunges kriminalitet.

De 'kulturforklaringer', vi i det følgende derfor fokuserer på, har det til fælles, at de fokuserer på praksisser, som etniske minoritetsunge og familier selv (implicit eller eksplicit) identificerer som meningsgivende i forhold til deres kulturelle værdisæt og handlingsrepertoire. Disse forklaringer har desuden det til fælles, at de påpeger praksisser, som strider mod danske mainstream værdier og normer, og derfor mere eksplicit fremstår som særlige *kulturelle* træk hos etniske minoriteter, der tænkes at kunne bidrage til eksempelvis øget kriminalitet. Forskningsmæssige bidrag som eksplicit trækker på kulturforklaringer er imidlertid af noget sporadisk og fragmenteret karakter, netop fordi spørgsmålet indtager en marginaliseret position i forskningsfeltet.

En type kulturforklaring omhandler deciderede kulturkonflikter, som defineret af den svensk-amerikanske kriminolog Thorsten Sellin (1938). Når forskellige kulturer kommer i kontakt eksempelvis på grund af indvandring fra et land til et andet, kan der opstå kulturkonflikter. Hvad der betegnes som acceptabel adfærd i den ene kultur kan i den anden betragtes som uacceptabel adfærd. Det gælder også juridisk sanktioneret adfærd som den, der er beskrevet i straffeloven.

En anden type kulturforklaring omhandler opdragelsesnormer, socialisering og vold i hjemmet. Der er både i pædagogisk og socialpsykologisk sammenhæng i flere tilfælde blevet peget på eksistensen af to forskelligartede livsformer og dertil knyttede opdragelsesstile knyttet til henholdsvis skandinaviske kulturer og særligt mellemøstlige og sydeuropæiske kulturer. Inden for disse forskellige livsformer eksisterer ligeledes forskellige syn på autoriteter, individets rolle og sanktionering. Samtidig påpeger forskningen, at de to typer er

idealtyper, hvor der internt i både etnisk danske familier og familier med etnisk minoritetsbaggrund kan være store forskelle. Ikke desto mindre peges der på en tendens til en individualistisk orienteret børneopdragelse i etnisk danske familier mod en mere kollektivistisk orienteret opdragelsesstil i særligt mellemøstlige familier. I Danmark, hvor det individualistiske livssyn dominerer på alle institutionelle niveauer, opdrages barnet til at frigøre sig mere og mere fra familien for at selvstændiggøre sig. Sanktionering af afvigende adfærd er her af psykologisk og indirekte karakter. Inden for det kollektivistiske livssyn opdrages barnet modsat til at tage ansvar for familiens samlede bedste, og der eksisterer derfor hierarkisk tildelte roller og funktioner, som barnet socialiseres ind i. Sanktionering gennem fysisk afstraffelse anses inden for dette livssyn til tider som en nødvendighed (Skytte 2007; Arcel 1988).

Disse opdragelsesmønstre, herunder særligt den muligvis mere udbredte anvendelse af fysisk afstraffelse, kan muligvis spille en vis rolle. Problemstillingen er imidlertid i nogen grad underbelyst i dansk forskning. Der findes dog en vis forskningsmæssig dokumentation for, at børn med etnisk minoritetsbaggrund har en større risiko end børn med etnisk dansk baggrund for at være udsat for vold i hjemmet. Dette gælder særligt i de tilfælde, hvor volden ikke er et engangstilfælde, men har en mere gentagende karakter (Korzen et al. 2010). Samtidig er der en vis dokumentation for, at vold mod kvinder i nogen grad er overrepræsenteret blandt etniske minoritetsfamilier (Danneskiold-Samsøe et al 2011, Helweg-Larsen & Kruse 2007). Disse iagttagelser stemmer overens med en række nyere selvbiografiske skildringer af vold i etniske minoritetsfamilier (se fx Soei 2016, Mahmoud 2015, Amiri 2016). Volden mod børn og kvinder er i sig selv kriminelt og et alvorligt samfundsproblem. For nærværende rapportes vedkommende er et vigtigt spørgsmål imidlertid, om denne vold også kan have en afsmittende virkning på tendensen til at begå voldelig kriminalitet blandt unge med etnisk minoritetsbaggrund. Det kan således forekomme plausibelt, at det at være vant til vold og at være socialiseret i en kontekst, hvor vold opfattes som en måde at løse konflikter, kan have en betydning for de unges tilbøjelighed til selv at anvende vold og dermed en betydning for de mønstre, der findes i kriminalitetsstatistikken. Jævnfør den ovenstående præcisering af, hvordan 'kulturforklaringer' her er udvalgt, må det imidlertid antages, at anvendelsen af vold i etniske minoritetsfamilier kan være et udslag af flere sammenspillende faktorer, herunder bunde i en positivt sanktioneret kulturel værdi, udspringe af enten psykiske problemer hos forældrene, eksempelvis krigstraumer, eller af tillæring af voldelige reaktionsmønstre som følge af at have levet i konfliktprægede områder (fx flygtningelejre eller besatte palæstinensiske områder).

En anden type kulturforklaring fokuserer også på forholdet mellem forældrenes kultur og de unges kultur, men her informeret af den franske sociolog Pierre Bourdieu's habitusbegreb. Habitus henviser i denne forbindelse til den formning og prægning, vi som mennesker er udsat for gennem vores opvækst og senere gennem vores deltagelse i forskellige sociale kontekster. Ifølge Bourdieu resulterer denne formning og prægning i nogle delvist kropsliggjorte måder at tænke og handle på som udtryk for før-refleksive handlingsorienteringer (Larsen & Kristensen 2016), som har en vis træghed og ikke umiddelbart lader sig ændre (Bourdieu 1977, 2000). I forlængelse heraf påpeger en række forskere, der arbejder

inden for denne teoretiske tradition, at den voksne generation blandt etniske minoriteter, det vil i et vist omfang sige forældrene til de unge, der er nærværende rapports omdrejningspunkt, ofte har svært ved at finde sig til rette i og forstå det samfund, de befinder sig i (Sayad 1999). Disse forældres habitus er formet af kulturen og livsvilkårene i det, der engang var hjemlandet. De kan derfor opleve sig som orienteringsløse, have svært ved at råde og guide deres børn og have svært ved at vurdere, hvad og hvor meget det er normalt, at et barn eller en ung må. Omvendt er de unges habitus præget af både den tidlige socialisering i familien og opvæksten i det land, familien er indvandret til. De unge og deres forældre kan derfor undertiden have ganske forskellige opfattelser og værdier, og en del af de problemstillinger, man ellers normalt opfatter som kulturkonflikter mellem forskellige etniske grupper, har i lige så høj grad karakter af generationskonflikter inden for etniske minoritetsmiljøer og -familier (Prieur 1999, 2004).

Det er imidlertid vigtigt at bemærke, at habitus er kropsliggjorte sociale strukturer (i flertal) og formet af alle de *forskellige* miljøer, individet bevæger sig i igennem livet (Wacquant 2016). Habitus består derfor af mange lag og kan være præget af indre modsætninger. Desuden formes habitus gennem den kontinuitet eller diskontinuitet i omstændigheder, et livsforløb kan byde på. En habitus, der er formet i et miljø med stabile institutioner og forudsigelige omgivelser, vil ofte være internt konsistent. Omvendt vil en habitus formet under indflydelse af ustabile institutioner og kaotiske omgivelser indeholde kraftige indre modsætninger. Habitus vil i dette tilfælde være "splittet" eller måske endda "ødelagt", hvilket gør det vanskeligt at agere eller føle tilhør i de sociale omgivelser (Wacquant 2016). At leve i et krigsramt samfund og flygte til Danmark kan ses som eksempler på et møde med ustabile institutioner og kaotiske omgivelser, der fostrer en ødelagt habitus. Sådanne omvæltninger og ustabile tilstande i individets ydre omgivelser kan på sigt føre til forandringer i habitus. Også i situationer præget af omvæltninger som ved migration og efterfølgende tilpasning til helt nye omgivelser, kan individet ikke længere handle på baggrund af sin habitus, men må forholde sig reflektivt til de nye omstændigheder. Indvandrere og flygtninge kan således, foruden at have en ødelagt habitus, blive udfordret i forhold til at handle på baggrund af habitus, idet de kan opleve deres (mere eller mindre) nye omgivelser som fremmede for dem (Larsen & Kristensen 2016; Wacquant 2016). Disse pointer har en lang række implikationer, men for nærværende rapports genstandsfelt er det centrale, at forældre, der selv har vanskeligt ved at navigere i det danske samfund, kan have vanskeligt ved at opdrage og støtte deres børn og unge på en hensigtsmæssig måde, herunder at udøve en hensigtsmæssig social kontrol. Det er plausibelt, at dette forhold kan have en vis indvirkning på kriminalitetsrisikoen blandt unge med etnisk minoritetsbaggrund. De pågældende kultur- og generationskonflikter må desuden forventes at virke særligt stærkt, hvis de pågældende forældre samtidig er traumatiserede og/eller har en svag social position.

En anden type kulturel forklaring fokuserer på betydningen af ære som kulturel værdi. En eksponent for denne forklaringstype er den norske kriminolog Guri Larsen. Larsens undersøgelse omhandler en gruppe unge med indvandrerbaggrund i Oslo, som på undersøgelse-

sestidspunktet havde været involveret i en konflikt, som endte med et mord. Larsen skriver i en af sin undersøgelses diskuterende passager, at hun i udgangspunktet var skeptisk over for at forklare denne type konflikter i gademiljøet med de unges kulturelle og etniske baggrund. Men undervejs i sin undersøgelse måtte hun konstatere, at de unge mænd insisterede på at blive forstået i kulturelle rammer og som repræsentanter for en æreskultur. For dem var ære noget væsentligt, og de var villige til at forsvare deres ære, om nødvendigt med vold. Volden mellem dem kunne med andre ord ikke forstås uden at inddrage deres syn på ære (Larsen 1992).

En beslægtet analyse finder vi hos den ligeledes norske antropolog Inger-Lise Lien. På baggrund af feltarbejde på skoler i Osloområdet finder Lien, at der er sket en kulturel ændring blandt de unge i de pågældende områder. Denne kulturelle ændring hænger ifølge Lien sammen med, at der med indvandringen er kommet et stort antal unge, hvis tænkemåder er påvirket af kulturen i de feudale landsbysamfund, hvor disse unge eller deres forældre stammer fra. En stor del af disse unge er optaget af værdier som ære og loyalitet. En ellers veletableret vestlig værdighedsmoral, hvor den enkelte er noget værd uafhængig af sine sociale roller, kommer under pres fra et kulturelt æreskodeks med rødder i eksempelvis middelhavslændene og Mellemøsten. De unge har dermed ifølge Lien et traditionelt syn på ære og vil kæmpe – om nødvendigt med vold – hvis deres egen, vennernes eller familiens ære udfordres. Der opstår dermed en atmosfære, som handler om at afprøve hinandens vilje til at forsvare æren, og resultatet er en generel stemning præget af utryghed, trusler og vold. Nogle gange var det således bagateller, der førte til konfrontation og vold. Alle unge i områderne er i en vis grad påvirket af denne kulturelle forandring, herunder også etnisk norske unge og minoritetsunge, der ikke abonnerer på æreskulturen (Lien 2002). At æren anses som central for de unges status og respekt og dermed som et element, der om nødvendigt på forsvares med vold, er ligeledes hvad den danske sociolog Kalkan finder i sit studie af unge etniske minoritetsmænds gadeliv på Nørrebro (Kalkan 2014).

De unges forståelse af egen adfærd i kulturelle termer i Larsens, Liens og Kalkans studier, analyseres i andres studier (og perspektiver) som en opretholdelse af særlige selvidentifikationer gennem selv-essentialisering, der er formet i relation til en ofte mistænksom og kritisk omverden (Eickelman & Piscatori 1990; Gilliam & Kühle 2014; Kahani-Hopkins & Hopkins 2002; Roy 2004). Denne selvessentialisering og selvidentifikation kan ikke desto mindre stadig være styrende for de unges adfærd i forhold til bestemte kulturelle kodex, som eksempelvis opretholdelse af ære gennem vold.

Der er som vist forskellige perspektiver inden for de kulturelle forklaringer på de forskelle i kriminalitetshyppighed mellem etniske danskere og etniske minoriteter, der kan observeret i de registerbaserede studier, jævnfør Del I. De bunder imidlertid alle i tesen om, at de etniske minoritetsfamilier kan være præget af kulturelle forhold, der i nogle tilfælde kan være i konflikt med modtagersamfundets normer og værdier. Det kan medføre, at børn og unge i nogle etniske minoritetsfamilier opdrages på en måde, hvor vold opfattes som et gængs sanktioneringsmiddel eller som middel til at opretholde status og ære. Desuden

kan der i etniske minoritetsfamilier optræde særligt stærke generationskonflikter og/eller forældrene kan have svært ved at overskue det samfund, deres børn vokser op i og dermed svært ved at guide og støtte deres børn. Samlet kan disse forskellige mekanismer tænkes at have en negativ indvirkning på de mønstre, vi ser i kriminalitetsstatistikken.

Traumatisering

En anden forklaring på de sandsynliggjorte forskelle i kriminalitetshyppighed mellem unge etniske danskere og unge med anden etnisk baggrund end dansk skal findes i den psykosociale og psykiatriske betydning af traumatisering. Traumer defineres psykologisk som *"den mentale tilstand, der opstår, når en enkelt eller en serie af ydre voldsomme begivenheder bryder igennem eksisterende forsvars- og mestringsstrategier og efterlader personen i en tilstand af kaos, angst og hjælpeløshed"* (Montgomery 2017, s.31-32). Traumer kan opstå som følge af oplevelser med eksempelvis borgerkrig, tortur, flugt under særligt dramatiske og voldsomme omstændigheder eller langtidseffekten af at have levet lang tid i uvished, enten illegalt eller mens ens asylsag har været under behandling (Blauenfeldt 2017). Traumer berører således særligt den gruppe af indvandrere, der kommer hertil grundet uroligheder i hjemlandet eller børnene til forældre, der har måttet flygte af denne grund.

Danmark har i en årrække modtaget et stort antal flygtninge fra forskellige krigsramte lande. Antallet af flygtninge er imidlertid faldet betragteligt de seneste år, eksempelvis søgte kun 3500 personer asyl i Danmark i 2017, mens dette tal var på over 21.000 ansøgere i 2015 og på knap 15.000 i 2014 (Udlændinge- og Integrationsministeriet 2018). Ud over denne gruppe har Danmark i mange år modtaget kvoteflygtninge, der ligeledes er kommet hertil grundet manglende muligheder for genbosætning i hjemlandet eller nabolandene (Blauenfeldt 2015). Dette er imidlertid ligeledes ophørt de seneste år. Andelen af flygtninge og asylansøgere i landet er således faldet de seneste år. Det ændrer imidlertid ikke det forhold, at der fortsat er en strømning af flygtninge til landet, ligesom der er en større gruppe herboende flygtninge, der er ankommet inden for det seneste årti.

Den største gruppe flygtninge de senere år har oprindelse fra Syrien, herunder en større gruppe statsløse palæstinensere, der på et tidligere tidspunkt er emigreret til Syrien. Derudover kommer størstedelen aktuelt fra andre mellemøstlige lande som Iran og Afghanistan eller fra afrikanske lande som Eritrea og Marokko (Udlændinge- og Integrationsministeriet 2018). Dette er sammenfaldende med flere af de lande, der i denne rapportes statistiske Del I blev fremhævet som lande, hvor indvandrere og efterkommere med oprindelse fra tilsyneladende var særligt kriminelle sammenlignet med etniske danskere, og det er samtidig lande, der enten har været gennem omfattende og brutale borgerkrige, eller hvor personer, der af regimet anses for farlige, kan risikere at blive udsat for tortur.

Det anslås, at mellem 30-45 % af de flygtninge, der kommer til Danmark, er traumatiserede. Traumer kan være både kortvarige og vedblivende. I nogle tilfælde udvikler traumat sig til den psykiske diagnose PTSD, der er kendetegnet ved genoplevelsesadfærd, undgåelsesadfærd og øget stress grundet oplevelser med intens frygt, hjælpeløshed og rædsel

(Blauenfeldt 2015). Symptomerne på traumer kan være mange, og graden af dem er forskellig afhængig af den traumatiseredes tilstand psykisk og socialt både inden og efter den traumatiserende episode. Kendetegn som koncentrationsbesvær, manglende empatiske evner, magtesløshed, grænsesøgende og konfliktsøgende adfærd, aggressivitet samt vanskeligheder ved at indgå i sociale sammenhænge er typiske symptomer for både børn og voksne, der er traumatiserede. Nogle af disse symptomer kan således også være en medforklaring på, hvorfor særligt andelen af voldsrelateret kriminalitet er høj for unge med mellemstlig baggrund, da en del af disse kan være kommet til Danmark som flygtninge, statsløse fra besatte områder eller flygtningelejre eller som børn af disse med "sekundære traumatiseringer".

Når traumatisering diskuteres, er de unges forældre centrale. Det skyldes, at også forældres traumer kan påvirke de unge, da traumet kan influere på deres forældreevne på en sådan måde, at det påvirker børnenes udvikling. For at forstå, hvordan forældres traumer kan påvirke børnene, selvom de ikke selv nødvendigvis har været vidne til de traumatiske begivenheder, kan der kastes et blik på neuro- og udviklingspsykologisk forskning med fokus på børns tilknytning. Det er ikke hensigten at dykke dybere ned i den tilknytningsteoretiske tradition, men i stedet at fremhæve de overordnede argumenter af relevans i denne kontekst som en del af rammen til at forstå de kriminalitetsforskelle, der blev sandsynliggjort i Delrapport I.

Inden for det neuro- og udviklingspsykologiske forskningsfelt om tilknytning og udvikling argumenteres der overordnet for, at de primære omsorgspersoners forældreevne, herunder evne til at udvise omsorg, nærvær og tryghed for barnet i dets tidlige år, er afgørende for barnets neurologiske udvikling og udvikling af mentale strukturer, som barnets både sociale, mentale og emotionelle evner afhænger af. Manglende hensigtsmæssig udvikling i denne fase kan derfor også have stor betydning for udvikling af en eventuel afvigende adfærd, der kan resultere i kriminalitet (Hart 2008; Perry 2013).

Hvis den primære omsorgsgiver, ofte moderen, ikke selv er mentalt og følelsesmæssigt rask, eksempelvis som følge af egen traumatisering, kan det have betydning for hendes evne til at udvise omsorg og skabe et følelsesmæssigt bånd til sit barn gennem eksempelvis nærvær, ansigt-til-ansigts-kontakt og berøring. Dette kan få store konsekvenser for det lille barn, da det er i denne primære fase af barnets liv, at vigtige grundsten til barnets evne til socialitet og relationer udvikles. Udvikles disse evner ikke, får det betydning for barnets evne til at agere i sociale sammenhænge og forstå sociale koder og normer senere hen i livet. Dette skyldes, at manglende hensigtsmæssig tilknytning og passende følelsesmæssig afstemning påvirker barnets evne til at affektregulere både som barn og op gennem livet. Yderligere dannes evnen til at forstå og fortolke menneskelig adfærd i tilknytningen mellem barn og de primære omsorgspersoner. Evnen til empati og indlevelse kan således ligeledes være hæmmet af en ineffektiv tilknytningsproces (Hart 2008).

Jo svagere den primære tilknytning og omsorg for barnet er – forstået som mængden af tilknytning og omsorg, længden af perioden med denne mangel, samt hvor tidligt i barnets

liv, den manglende tilknytning og omsorg finder sted – jo større konsekvenser kan det få for barnets fremtidige liv i forhold til dets evne til at opbygge relationer og indgå i sociale situationer på lige fod med andre. En af de konsekvenser, som forskningen peger på som typisk for børn, der er vokset op med svag eller manglende tilknytning, er en øget aggression, manglende evne til selvkontrol samt manglende evne til at forstå, hvordan deres adfærd påvirker og opleves af andre. Dette betyder således, at risikoen for, at disse børn og gennem deres liv vil reagere med vold, er øget (Hart 2008; Perry 2013).

Foruden relationen mellem barnet og den primære omsorgsgiver viser forskningen, at også det omkringliggende miljø kan påvirke barnets udvikling mod nære relationer og evne til at indgå i sociale sammenhænge. Her peger forskningen særligt på, at opvækst i voldelige, kaotiske eller hurtigt omskiftende miljøer kan øge risikoen for, at barnet udvikler tilknytningsproblemer på trods af omsorgsfulde og nærværende forældre (Perry 2013).

Neuro- og udviklingspsykologien peger således på, at forældres evne til at udvise omsorg, nærhed og tryghed og sikre en hensigtsmæssig tilknytning mellem barnet og den primære omsorgsperson er af stor betydning for de neurologiske processer, der sikrer udvikling af barnets egen adfærd samt barnets mentaliseringsevne forstået som barnets empatiske evner og evnen til at forstå og kunne relatere sig til andres adfærd og følelser. Et barn, der ikke har haft en hensigtsmæssig tilknytning, tryghed og omsorg, vil gennem sit liv have problemer med at forstå konsekvenserne af egen adfærd, ligesom vedkommende vil mangle evnen til at reflektere og regulere egen adfærd. Dette kan resultere i impulsiv adfærd, der kan forestilles at øge risikoen for eksempelvis vold eller ejendoms kriminalitet. Dette kunne således være en delforklaring på, hvorfor en stor gruppe af de efterkommere, der har oprindelse i krigsramte lande, er registreret for særligt voldskriminalitet.

Når der i dette afsnit er diskuteret forældreevne, skal det ikke opfattes som en påstand om, at minoritetsforældres forældreevne gennemgående er ringere end etnisk danske forældres. Men da risikoen for, at unge med anden etnisk baggrund vokser op med omsorgspersoner, der er traumatiserede, er større end for etnisk dansk unge, er der ligeledes større risiko for, at disse unge er vokset op blandt omsorgspersoner, der – grundet disse traumer – har manglet ressourcer og overskud til at etablere en passende tilknytning og sikre tryghed.

Forældrenes traumer kan imidlertid også påvirke børnene yderligere gennem det, der betegnes som *sekundær traumatisering* eller *tværgenerationel traumevandring*.

Tværgenerationel traumevandring betegner den proces, hvor forældrenes traumer så at sige "vandrer" til deres danskfødte børn. Der skelnes således mellem primær og sekundær traumatisering. Den primære traumatisering kan ramme dem, der selv har oplevet voldsomme hændelser, været vidne til krig, været igennem en farlig og utryghedsskabende flugt eller andre traumatiserende hændelser. Denne form for traumatisering ram-

mer således primært forældregenerationen, men kan også ramme børn og unge, der tidligt i barndommen har været udsat for traumatiserende hændelser. Det er således den gruppe, der i nærværende rapport betegnes som indvandrere.

Sekundær traumatisering rammer hyppigt børn og unge, der vokser op i hjem, hvor den ene eller begge forældre er traumatiserede. I denne relation overfører forælderen ofte nogle af sine reaktioner og adfærdsmønstre til barnet, hvorved sekundær traumatisering opstår (Montgomery 2017). Det betyder, at efterkommerne kan være bærere af samme symptomer som den traumatiserede, det vil sige aggressivitet, vrede, konfliktsøgende adfærd med videre uden nødvendigvis selv at have oplevet de traumeudløsende begivenheder. Foruden at være i risiko for at udvikle en sekundær traumatisering, er børn af traumatiserede forældre ligeledes i risiko for manglende følelsesmæssigt nærvær og opmærksomhed fra forældrene i opvæksten. Traumer påvirker ofte forældreevnen, hvorfor traumatiserede forældre kan have svært ved at skabe en tillidsfuld relation til deres børn og yde en kærlig og tilstedeværende opdragelse grundet deres egne psykiske problemstillinger. Dette kan derfor påvirke børnenes egen adfærd og øge risikoen for aggressivitet og afvigelse (Montgomery 2017). Desuden kan forældrenes traumatisering øge de problemer, forældre med etnisk minoritetsbaggrund kan have med at navigere i modtagersamfundet og yde deres børn og unge relevant støtte og rådgivning.

Traumatiseringsperspektivet påpeger samlet, at traumatiserede børn og unge – primært såvel som sekundært – samt børn, der grundet traumatiserede forældre ikke har fået den trygge og relationsdannende nærhed i de tidlige år, kan have andre adfærdsmønstre end børn uden traumer inde på livet, hvilket blandt andet kan øge deres aggressivitet og vrede, øge deres utryghed og mindske deres sociale færdigheder. I kombination kan disse forhold øge risikoen for afvigende adfærd. I en kriminalpræventiv kontekst er det væsentligt, at forældrene hurtigst muligt og mest effektivt støttes i dels at håndtere og leve med deres traumer, dels at tilbagevinde forældre- og omsorgsevnen, da børnenes psykiske og sociale tilstand er afhængig af forældrenes reaktioner og trivsel i det nye land.

Kontrolteoretiske forklaringer

Den sidste forklaringstype, som behandles i denne rapport, er den specifikke kriminologiske tradition, som betegnes kontrolteori. Hvor udgangspunktet i både den strukturelle og kulturelle forklaring er at besvare, hvorfor nogen mennesker begår kriminalitet, er kernen i kontrolteorien anderledes. Her er udgangspunktet modsat at forklare, hvad der afholder mennesker fra at begå kriminalitet, idet udgangspunktet er, at mennesker altid vil være tilbøjelige til at begå forskellige former for kriminalitet, med mindre der findes mekanismer, der afholder dem herfra. Hermed er det også implicit beskrevet, at kontrolteorien *ikke* skal forveksles med "social kontrol" forstået som styring, kontrol eller sanktionering af eksempelvis familiemedlemmers handlinger, som af og til omtales blandt andet i forbindelse med etniske minoritetsfamilier.

Kontrolteoriens svar på hovedspørgsmålet om, hvad der afholder mennesker fra at begå kriminalitet, er overordnet mængden af forskellige former for kontrol; intern, ekstern eller

mellem individ og samfund. Individet anskues inden for denne tradition som rationelt og egennyttemaksimerende, hvorfor kriminalitet og afvigelse vil forekomme, hvis dette i den konkrete situation er forbundet med fordele. Kriminalitetsforebyggelse handler derfor om at mindske genvinsten ved at begå kriminalitet gennem integration i samfundet, så den enkelte her får for meget at miste ved kriminalitet. Traditionen er bred, men bygger grundlæggende på tænkningen om det rationelle og nyttemaksimerende individ, der til alle tider vil afvige, hvis fordelene herved overstiger ulemperne. Som forklaringsramme til at forstå den forskel i kriminalitet blandt etnisk danske unge og unge med anden etnisk baggrund end dansk, som vi forsigtigt konkluderede findes, jævnfør Del I, er det forklaringerne omkring styrken af sociale bånd samt selvkontrolteorien, der skal beskrives her (Møller 2013).

Sociale bånd forstås som bindinger mellem individet og samfundet, der kan fungere som en uformel kontrol over individet og dermed afholde individet fra at handle afvigende. De sociale bånd opbygges gennem opvækst og socialisering. Teoritraditionen argumenterer for, at båndene kan styrkes gennem elementerne *tilknytning*, *forpligtelse*, *involvering* og *tiltro* til det konventionelle samfund. *Tilknytning* omhandler, i hvilken udtrækning den unge bekymrer sig om, hvad særligt forældrene og andre nære personer tænker om den unges adfærd. Hvis det følelsesmæssige bånd til disse nære personer er stærkt, vil den unge forsøge at opretholde det billede, de har af vedkommende, hvilket kan afholde den unge fra at handle afvigende og således fungere som en uformel social kontrol, selv når de er adskilt i tid og rum. *Forpligtelse* og *involvering* handler om individets forpligtelse og involvering i samfundsinstitutioner såsom skole, arbejdsmarked og konventionelle fritidsaktiviteter samt den mængde tid, den enkelte bruger i disse konventionelle arenaer. Hvis den unge har høje uddannelses- eller arbejdsmæssige ambitioner eller har investeret mange ressourcer og derigennem opnået et godt ry inden for eksempelvis en fritidsaktivitet, vil kriminelle handlinger indebære en høj risiko, fordi der er meget at miste ved at blive opdaget for sin kriminalitet. Samtidig vil risikoen for kriminelle handlinger mindskes, når graden af involvering i og tidsforbrug brugt på konventionelle aktiviteter som skole, fritidsjob og fritidsaktiviteter, øges. Det sidste bånd omhandler den unges *tiltro* til det konventionelle samfunds normer og værdier. Denne tiltro skal opbygges gennem opdragelse og socialisering, så den virker som en individuel social kontrol. Hvis samfundets normer og værdier ikke er internaliseret i individet på tilstrækkelig vis således, at disse opfattes som naturlige og rigtige, så vil denne kontrolform være svag, hvilket i samspil med andre svage bånd vil øge risikoen for kriminalitet. Mængden af sociale bånd handler således overordnet om, hvor meget den unge rent rationelt vurderer at kunne tabe ved at begå kriminalitet, hvorfor styrkelse af de sociale bånd ifølge teorien vil virke kriminalpræventivt (Hirschi 1969).

Teorien om sociale bånd er ikke udviklet med et særligt fokus på etniske minoriteter, og forståelsen og dens antagelse er principielt, at afvigelse vil forekomme for alle individer, hvis deres bånd til det konventionelle samfund er svage eller helt bristede. Når teorien alligevel muligvis kan have en vis forklaringsværdi, når det handler om at forstå, hvorfor unge med minoritetsbaggrund er mere kriminelle end etnisk danske unge, skyldes det, at risikoen for svage eller bristede sociale bånd formentligt som gennemsnitsbetragtning er større for minoritetsunge. Som de ovenstående teorier allerede har påpeget, kan denne

gruppe af unge eksempelvis føle sig udelukket fra samfundet. og de kan opleve stempning både fra myndighedspersoner, medier og offentligheden generelt. Empiriske studier viser også, at minoritetsunge klarer sig gennemsnitligt ringere i skolen og færre får en uddannelse sammenlignet med etniske danskere, hvilket kan mindske deres tilknytning til uddannelsessystemet (Danmarks Statistik 2017). Minoritetsunge har ligeledes sjældnere fritidsjobs sammenlignet med etnisk danske unge, ligesom de som gennemsnitsbetragtning er mindre engageret i fritidsaktiviteter som sport eller kulturelle aktiviteter (Ottosen et al. 2014; Mehlbye et al. 2000). Disse konkrete forhold for minoritetsunge i Danmark kan således tænkes at indebære, at denne gruppe som gennemsnitsbetragtning har svagere sociale bånd end etnisk danske unge, hvorfor kontrolteorien med en vis rimelighed anses som en mulig delforklaring på, at flere unge med minoritetsbaggrund begår kriminalitet. Soei (2011) pointerer ligeledes i forbindelse med sit feltstudie blandt unge mænd med anden etnisk baggrund, hvordan de selv beskriver, at det er elementer som uddannelse, job eller andre legitime fremtidsmuligheder, der mest effektivt afholder dem fra kriminalitet, fordi de herved får noget at miste.

Foruden de beskrevne bindinger mellem individet og samfundet, der skabes gennem socialisering og integration og herfra udgør en uformel kontrol over individets handlinger, hæver den kontrolteoretiske tradition ligeledes, at en indre kontrolmekanisme er essentiel for at undgå afvigelse. Det diskuteres her, hvor vigtigt det er for individets evne til at modstå fristelser eller provokationer, der medfører afvigende adfærd, at den enkelte får etableret et højt niveau af indre selvkontrol. Denne teori har mange ligheder med den neuro- og udviklingsteoretiske forskning, der blev præsenteret ovenfor i afsnittet omkring traumer. Det er imidlertid en teori, der eksisterer selvstændigt inden for kriminologien, og den har således sit ophav i det sociale frem for det biologiske, som den neuro- og udviklingsteoretiske tradition trækker på. Selvkontrol forstås i denne sammenhæng som en indre kontrolmekanisme, der i fristende situationer virker stoppende, så individet ikke tyer til afvigende adfærd. Modsat vil individer, der mangler selvkontrol, have en impulsiv, risikosøgende og "her-og-nu"-orienteret adfærd samt have besvær ved at udtrykke sig verbalt, hvorfor fysiske reaktioner er hyppige. Det betyder, at manglende selvkontrol øger risikoen for kriminalitet eller anden risikabel og afvigende adfærd.

Når teorien om selvkontrol kan være relevant for at forklare de mønstre, vi har kunnet konstatere i kriminalitetsstatistikken, hænger det sammen med, at selvkontrol udvikles under nogle ganske bestemte forudsætninger. Selvkontrollen udvikles således i barndommen gennem opdragelse og socialisering med forældre og andre omsorgsgivere, hvis de gennem en direkte kontrol holder opsyn med børnene og formår at sanktionere og korrigere deres afvigende adfærd, når den opstår. Disciplin, kontrol og opsyn er således afgørende for barnets udvikling af en indre kontrolmekanisme (Gottfredson & Hirschi 1990). Disse processer kan imidlertid under visse forudsætninger have lidt vanskeligere vilkår i etniske minoritetsfamilier end i etnisk danske familier, eksempelvis hvis familier er påvirket af krigstraumer, som påvirker forældreevnen i negativ retning, eller hvis familien har en marginal social position, hvilket kan mindske det sociale og emotionelle overskud til en hensigtsmæssig børneopdragelse.

Kontroltraditionen peger opsummerende på to mulige elementer: for det første, at unge med minoritetsbaggrund kan have svagere bindinger til samfundets konventionelle institutioner som uddannelsessystemet, arbejdsmarkedet og fritidstilbud, ligesom deres tiltro til samfundets normer og værdier kan være mindre. Dette gør, at de ikke har lige så meget at miste ved kriminalitet, som tilfældet ville være, hvis tilknytningen var stærkere. For det andet, at turbulente opvækstvilkår med traumatiserede eller socialt marginaliserede forældre kan påvirke de processer, der er med til at forme individers selvkontrol. Den mindre effektive indre kontrol kan således ligeledes være en delforklaring på forskellene i kriminalitet blandt etniske danskere og unge med anden etnisk baggrund end dansk, som vi forsigtigt konkluderede på i Del I.

Sammenfatning af de teoretiske årsagsforklaringer på sammenhængen mellem indvandrerbaggrund og ungdomskriminalitet

Ovenfor har vi diskuteret de mest gængse teoretiske forklaringer på den konstaterede merkriminalitet hos unge med etnisk minoritetsbaggrund, samt eksemplificeret de teoretiske forklaringer med udvalgte empiriske studier fra Danmark og andre nationale kontekster. Vi vil her konkludere på de teoretiske overvejelser med særligt fokus på at indkredse de forskellige teoridannelsers implikationer for kriminalitetsforebyggelse. Herunder forsøger vi at placere de forskellige teories forebyggelsesmæssige implikationer på forskellige forebyggelsesniveauer (se faktaboks).

Indledningsvis skal det imidlertid – i tråd med den intersektionelle forståelse som blev skitseret først i kapitlet – pointeres, at de forskellige teorier godt *samtidig* kan have forklarende kraft, idet de fokuserer på forskellige niveauer og indkredser forskellige typer af mekanismer. Vi kan således tale om komplekse mekanismer, der griber ind i hinanden. Med andre ord er det sandsynligt, at årsagerne til denne øgede kriminalitetshyppighed er mangfoldige og fungerer i et komplekst samspil. Derfor er det ikke muligt at pege på én enkelt måde at mindske kriminaliteten blandt unge med anden etnisk baggrund end dansk. Det er til gengæld muligt at indkredse de forebyggelsesmæssige implikationer af de forskellige teoretiske forståelser. Ræsonnementet her er således, at fordi de teoretiske traditioner kan være med til at forklare overhyppigheden i kriminalitet, så kan de også hver især i større eller mindre omfang være med til at pege på elementer, der vil være virksomme i en kriminalpræventiv indsats. Samtidig er det sådan, at specifikke konkrete forebyggelsestiltag godt kan give mening ud fra flere forskellige teoretiske ræsonnementer. Endelig peger nogle af de diskuterede teorier på mekanismer og årsagsforhold, der så at sige ligger uden for det kriminalpræventive arbejdes umiddelbare påvirkningsmuligheder. I det omfang teorierne peger på overordnede sociale dynamikker og strukturer (fx fattigdom eller boligplacering mv.), er det således ikke umiddelbart muligt for det kriminalpræventive arbejde at påvirke dynamikkerne.

Forebyggelsesniveauer

Når vi taler om forebyggelse af kriminalitet ift. etniske minoritetsunge, er det centralt at definere begrebet forebyggelse og differentiere mellem forskellige niveauer af forebyggelse. Dette er væsentligt i en diskussion af, hvilke forebyggelsesbestræbelser, der fordrer brede fordelings- og socialpolitiske politikker, og hvilke der kan omsættes til lokale socialpædagogiske programmer. Forebyggelsesbegrebet defineres således i en socialpolitisk kontekst som bestræbelsen på, at sociale problemer forhindres i at opstå eller udvikle sig (Socialebegreber.dk, 2015). Man skelner i denne forbindelse mellem primær, sekundær eller tertiær forebyggelse (Tønnesen et al, 2005), om end grænserne på det sociale område er flydende og nogle indsatser vil indeholde flere typer forebyggelse.

Primær forebyggelse forstås som forebyggelse, der har til formål at forhindre, at problemer opstår gennem så tidlig en indsats som muligt. Målgruppen for primær forebyggelse er i udgangspunktet hele befolkningen, men den kan også målrettes bestemte grupper, eksempelvis børn og unge. Primær forebyggelse realiseres således gennem universelle velfærdsservices, som tilsigter at befolkningen generelt har en høj levestandard og velfærd, som et værn mod udviklingen af sociale problemer, herunder at børn og unge begynder at tage del i kriminelle aktiviteter.

Sekundær forebyggelse retter sig mod børn og unge, der allerede er forbundet med en række risikofaktorer. Sekundær forebyggelse sker mange af de samme steder som den primære forebyggelse, eksempelvis i lokalsamfundet, på skoler og institutioner, fordi det også er her, man kan opspore problemer og sætte ind for at mindske problemers omfang. Eksempler på sekundær kriminalitetsforebyggelse er eksempelvis indsatser, som retter sig mod en bredere gruppe af unge, der sigter mod at skabe et aktivitetsmæssigt og relationelt alternativ til svag familiestøtte, tilknytning til udsatte ungene, netværk og manglende tilknytning til fritidsaktiviteter.

Tertiær forebyggelse defineres som forebyggelse, der har til formål at hindre tilbagefald, udvikling eller forværring af et problem, og vil i nogle tilfælde være egentlig behandling. Tertiær forebyggelse er målrettet børn og unge, som allerede har erfaring med en række problemstillinger. Den tertiære forebyggelse sker derfor typisk i mere specialiserede tiltag, indsatser eller programmer under deltagelse af professionelle med psykologiske, psykiatriske eller specialpædagogiske kompetencer (Jørgensen 2002).

Litteratur:

Jørgensen, Per Schultz (2002): "Risikobørn i Danmark". *Social kritik*. Nr. 84: 98-110.

Socialebegreber.dk (2014): *Socialstyrelsens Begrebssekretariat*.

Tønnesen et al. (2005): *Terminologi – Forebyggelse, sundhedsfremme og folkesundhed*. Sundhedsstyrelsen.

De strukturelle teories grundpræmis er, at kriminalitetsforskellene mellem etniske danskere og unge med anden etnisk baggrund end dansk skyldes strukturel og klassemæssig ulighed, da unge med minoritetsbaggrund som en gennemsnitsbetragtning her lavere klassemæssig baggrund. Denne mekanisme er også sandsynliggjort i Del I, hvor socioøkonomiske forskelle forklarede en stor del af kriminalitetsforskellene. Den socioøkonomiske ulighed medfører mindskede muligheder for denne gruppe, hvilket kan medføre en oplevelse af *strain*, og minoritetsunge vil derfor ifølge teorien enten forsøge at mindske ulighedsfølelsen ved gennem kriminalitet at opnå goder som andre unge eller modsat reagere på denne ulighed gennem forskellige former for ballade. Når grundpræmissen er, at kriminalitetsforskellene skyldes strukturel og klassemæssig ulighed, der gennemsyrrer samfundets institutioner og dermed i sidste ende de etniske minoritetsunges muligheder i samfundet, så må den forebyggelsesmæssige implikation ligeledes skulle findes på strukturelt niveau. På makroniveau kan her nævnes udligning af den socioøkonomiske ulighed gennem bedre økonomiske muligheder for etniske minoritetsfamilier for at bosætte sig andre steder end i de udsatte boligområder eller større optag af personer med etnisk minoritetsbaggrund på uddannelses- og arbejdsmarkedet. Disse forhold er imidlertid træge og af en så makroøkonomisk og politisk karakter, at de ligger uden for det område, kriminalpræventivt arbejde normalt har mulighed for at påvirke. Denne type sociale forandringer er vanskelige at indplacere i de gængse forebyggelsesniveauer, men kan med en vis ret betegnes som primær forebyggelse i det omfang der er tale om tiltag, som styrker medborgerskabet blandt etniske minoriteter i det hele taget.

I en mindre skala kan kriminalpræventive indsatser, der søger at øge de unges faglige eller skolemæssige kompetencer – f.eks. gennem lektiehjælp, tutorordninger og eksamenstræning - eller øge de etniske minoritetsunges arbejdsforståelse og arbejdstilknytning, anses som effektive ud fra en teoretisk betragtning, fordi de giver de unge kompetencer, som gør, at de vil kunne klare sig bedre på arbejdsmarkedet. En anden måde at undgå den strain, som de strukturelle teorier udpeger som årsagen til kriminalitet, kan være at give de unge mulighed for på legal vis at tjene penge, der giver dem råd til et forbrug på linje med andre mere velstillede unge. Eksempelvis arbejder mange af landets helhedsplaner med lommepengeprojekter, hvor unge med anden etnisk baggrund får tilbudt et arbejde i det boligområde, hvor de bor, og derigennem får mulighed for at tjene penge og erhverve sig samme materielle goder som mange andre unge har. På samme vis kan man også med udgangspunkt i de strukturelle teorier argumentere for relevansen af indsatser, der gennem fritidsjobsrådgivning, jobsøgningskurser med videre hjælper unge med at skaffe fritidsjobs. For denne type tiltag kan man tale om forebyggelse på primært niveau, i det omfang indsatsen rettes mod alle unge i et bestemt område, mens der er tale om forebyggelse på sekundært niveau, hvis indsatsen retter sig mod unge der, hvor der allerede findes en eller anden grad af bekymring.

Samtidig kan man dog, hvis man skal tage teoriernes grundpræmisser meget alvorligt, diskutere, hvor langt det sociale og kriminalpræventive arbejde rækker, når det drejer sig om at ændre eller afbøde virkningerne af mere strukturelle uligheder mellem minoritets- og majoritetsbefolkningen.

Den teoretiske tradition, der beskæftiger sig med stempling og oplevet diskrimination, forstår kriminalitet som en reaktion på eller en identifikation med stemplet som afviger. Risikoen for, at unge med anden etnisk baggrund begår kriminalitet, øges ifølge teorien således, fordi de af samfundet bliver anset eller behandlet som anderledes, som ballademagere og i nogle tilfælde som kriminelle. Der er således en risiko for at stemplede unge finder sammen med andre med samme stempel og begynder at sætte en ære i de negative egenskaber, som de er tillagt. Den forebyggelsesmæssige implikation af denne teoritradition peger først og fremmest i retning af samfundsmæssige diskurser og stereotyper. Hermed menes, at den måde, hvorpå både medier, politikere og borgere omtaler og tænker om minoritetsunge som særligt kriminelle og farlige, skal forandres. Der er således også her tale om en teoritradition, hvis forebyggelsesmæssige implikationer umiddelbart er af en skala uden for det kriminalpræventive arbejdes handlerum. Omvendt kan man arbejde med formater inden for det kriminalpræventive og sociale arbejde, som eksempelvis arbejder bevidst med at give de unge positive forbilleder, styrke deres tiltro til egne evner samt møde de unge med positive forventninger for herved at undgå, at de unge danner negative fællesskaber, hvori der sættes en ære i stigmaet. En anden type indsats, der kan betegnes som bredt ungdomskulturelt og socialpædagogisk, arbejder med at give de unge en stemme gennem forskellige former for kulturelle udtryksformer, der gør det muligt for de unge at formulere forskellige typer moddiskurser. Sådanne tiltag vil ofte rumme alle unge indenfor eksempelvis et bestemt boligområde og dermed være af primær karakter, men de kan også være rettet mod unge, der allerede på den ene eller anden måde er genstand for bekymring og dermed være af sekundær eller endda tertiær karakter.

Den tredje forklaringstype vedrørende boligområdets betydning har også en delvist strukturel karakter. Teoritraditionen peger på, at der i disorganiserede boligområder – det vil sige heterogene områder, der grundet en hastig udskiftning, relativ fattigdom eller få beboere tilknyttet arbejds- og uddannelsessystemet, har en svækket social kontrol – kan opstå subkulturelle fællesskaber og særlige normer, der går på tværs af majoritetssamfundets normer og regler. Det indebærer en risiko for udviklingen af alternative statushierarkier, hvor status vindes ved at være barsk og voldelig. Den forebyggelsesmæssige implikation af denne teoretiske tilgang er at ændre de sociale forhold i de pågældende boligområder. Det kan dreje sig om at skabe øget liv, åbenhed og medborgerskab i boligområderne ved at facilitere borgermøder, skabe væresteder eller opstarte foreninger, eller det kan handle om at øge mobiliteten ind og ud af boligområderne for at mindske segregering. Det kan ligeledes handle om etableringen af fædre- og mødregrupper, der allerede er en anvendt strategi i flere af landets helhedsplaner eller om at styrke den tværfaglige, koordinerede indsats mellem eksempelvis boligorganisation, kommune og politi. Sådanne tiltag er i god overensstemmelse med de områdebaserede teorier, fordi sådanne tiltag netop kan være med til at svække de mekanismer, der trækker i retning af dannelse af lokalt baserede subkulturelle fællesskaber. Samtidig kan sådanne tiltag styrke den interne sammenhæng i områderne ved at få mobiliseret de lokale kræfter.

Vendes blikket mod de kulturelle forklaringer, er de primære pointer, at etniske minoritetsunge og især deres forældre kan have rødder i geografiske kontekster, der kulturelt adskiller sig fra den danske kultur. Dette kan dels medføre konflikter mellem den danske kultur og hjemlandets kultur, dels medføre konflikter internt i familien mellem forældrenes og de unge. Begge scenarier kan formentlig på lidt forskellige måder øge kriminalitetsrisikoen. Denne teoretiske tradition peger også på den manglende støtte og opbakning, etniske minoritetsforældre kan være i stand til at give deres børn, fordi de ikke selv er fortrolige med den danske kulturs normer og værdier. Det kan både direkte øge risikoen for kriminalitet, eksempelvis ved at udvise accept for vold som sanktioneringsmiddel, eller indirekte ved manglende støtte til de unges fritidsaktiviteter, skolegang, job med videre, der jævnfør de øvrige teoretiske forklaringer så kan øge risikoen for afvigelse. Med udgangspunkt i denne teoretiske forståelse, vil det i en kriminalitetsforebyggende kontekst være en prioritet at mindske kulturelle misforståelser og modsætninger. Tiltag, der arbejder i denne retning, kan da også iagttages såvel i det kriminalpræventive arbejde som i det bredere sociale og integrationsmæssige arbejde. Mange kommuner har forløb for nytilkomne flygtninge, der foruden sprogundervisning rummer undervisning, dialog og diskussion af kulturelle forhold og forskelle, som det som ny i Danmark kan være vigtigt at få en forståelse for. Denne type tiltag kan sjældent umiddelbart kategoriseres som kriminalitetsforebyggende, idet der snarere er tale om bredere tiltag, der som blandt meget andet kan have gunstige kriminalitetsforebyggende virkninger. I det omfang det giver mening at indplacere tiltagene i de gængse forebyggelsesniveauer, kan de siges at udgøre en form for primær forebyggelse, der retter sig mod en bred population og ikke specifikke grupper, der vækker bekymring.

De psykologisk orienterede teorier om traumatisering som medårsag til kriminalitet har også forebyggelsesmæssige implikationer. Disse teorier peger på, at traumer både direkte og indirekte kan øge unges aggressivitet og tendens til grænsesøgende adfærd samt mindske evnen til empati og selvkontrol. Dette kan skyldes egen traumatisering, sekundær traumatisering eller at forældrenes traumatisering medfører en forringet forældre-evne, der således påvirker barnets udvikling og adfærd. Ud fra denne delforklaring på kriminalitet skal forebyggelsen således omhandle hjælp til at håndtere og mindske traumer – både hos forældrene og de unge selv. Implikationen heraf er, at det er centralt, at familien inddrages i det kriminalpræventive arbejde, da den unges kriminalitet kan være forårsaget af forældrenes traumatisering. Denne type indsats kan med en vis ret betegnes som forebyggelse af sekundær karakter, idet den oftest vil omfatte situationer, hvor der er konstateret psykiske problemer hos forældrene og måske også begyndende tegn på mistrivsel og aggression hos børnene. Som sådan kan denne indsatstype betegnes som væsentligt mere målrettet end de bredere sociale og socialpolitiske indsatser, der retter sig mod hele bydele eller subgrupper af befolkningen.

Den sidste teoritradition, der er præsenteret ovenfor, omhandler kontrolteoretiske forklaringer, det vil dels sige den kontrol, unge kan udøve over sig selv, dels i hvilken grad den unges omgivelser formår at kontrollere den unge i en sådan grad, at den unge ikke vil handle på sine impulser og lyster og dermed risikere at begå kriminalitet. Selvom teorien

overordnet omhandler betydningen af kontrol, så er de forebyggelsesmæssige implikationer forskellige. Selvkontrolteorien peger på, at selvkontrollen allerede udvikles i barndommen, hvorfor ineffektiv udvikling heraf vil medføre øget impulsiv og grænsesøgende adfærd, der kan ende som kriminalitet. De forebyggelsesmæssige implikationer heraf vil især omhandle familiebehandling, familieinddragelse og dialog, så forældrene kan hjælpes med at udøve en hensigtsmæssig opdragelse. Sekundært må der arbejdes med den unges adfærd, hvilket også ses på det kriminalpræventive felt, hvor der er flere indsatser, der på forskellig vis arbejder med at styrke de unges evne i at kontrollere impulser. Denne type indsats vil oftest have sekundær eller tertiær karakter, da den typisk vil være rettet mod unge, der allerede er en eller anden form for bekymring omkring, eller som måske allerede er påbegyndt en kriminel løbebane.

Den anden del af kontrolteorien har som præmis, at det er omgivelserne, der skal udøve social kontrol over den enkelte. Hermed menes, at den unge skal være tilknyttet til sin familie, til samfundet, bruge tid og energi på samfundets institutioner samt tro på vigtigheden heraf. Den forebyggelsesmæssige implikation heraf er at tilstræbe at styrke den unges tilknytning til etablerede samfundsinstitutioner, dels så vedkommende bruger sin tid på konventionelle aktiviteter frem for i gademiljøet, dels for at den unge får en tilknytning til eksempelvis familieliv, skole, arbejde eller fritidsaktivitet og derigennem får noget at miste. Sidstnævnte ses i stor udstrækning i den type socialt og kriminalpræventivt arbejde, hvor der arbejdes med at tilbyde alternativer til kedsomheden og livet på gaderne ved at hjælpe de unge ind i det konventionelle samfunds institutioner som arbejdsmarked, uddannelsessystem eller foreningsliv. Det kan for eksempel foregå ved gennem opsøgende arbejde at møde de unge på gadeplan og tilbyde gratis aktiviteter eller hjælp til at etablere kontakt til fritids- og foreningslivet, opholdssteder eller uddannelsessystem og arbejdsmarked. Forebyggende tiltag kan ligeledes være brobyggende, relationelle indsatser gennem eksempelvis mentorforløb, så barnet eller den unge oplever positive relationer og tydelige, tilstedeværende voksne. Der kan i det kriminalpræventive arbejde ligeledes fokuseres på at etablere gode skolerelationer til lærere og klassekammerater gennem en god klassekultur, da dette ligeledes kan påvirke den unges tilknytning til og oplevelse af skolesystemet. I denne forbindelse skal det også påpeges, at indsatser, der sigter mod at hjælpe unge med at finde fodfæste i etablerede samfundsinstitutioner, kan begrundes i såvel strukturelle som kontrolteoretiske teorier.

Som ovenstående har illustreret, ligger en del af de gængse teoriers forebyggelsesmæssige implikationer på strukturelt og politisk niveau. Teorierne rummer imidlertid også en række forebyggelsesmæssige implikationer i mindre skala. Det kan således anbefales at styrke de unges muligheder for at leve et liv og opnå samme goder som jævnaldrende, etnisk danske unge gennem eksempelvis at styrke deres faglige kompetencer og økonomiske situation, hvilket godt kan foregå i små, pragmatiske og håndholdte tiltag. Ligeledes kan det anbefales at styrke relationen til det danske samfund og dets institutioner gennem fritidsjob, foreningsliv eller frivilligt arbejde, fordi det vil kunne give de unge en stærkere social og samfundsmæssig position og dermed noget at miste. Der er desuden stærke teoretiske argumenter for at hjælpe de unge såvel som deres forældre til at håndtere både

kulturkonflikter og kulturelle misforståelser, ligesom der er stærke argumenter for at bruge ressourcer på at intervenere i forhold til traumatisering.

Litteratur

Alexander, Claire. E. (2000): *The Asian Gang – Ethnicity, Identity, Masculinity*. Oxford: Berg

Amiri, Geeti (2016): *Glansbilleder*. København: Lindhardt og Ringhof.

Andersen, Kathrine Vitus (2003): "*Indvandrerbørn leger dårligt; institutionel konstruktion af farlig fritid*", i Margaretha Järvinen og Nanna Mik-Meyer (red.): *At skabe en klient. Institutionelle identiteter i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag. Pp. 136-161.

Andersen, Kathrine Vitus (2006): "*Socialpædagogisk normalisering af vrede unge mænd*", i Egelund, Tine & Turf Böcker Jakobsen (red.): *Behandling i socialt arbejde – begreb og praksis*. København: Hans Reitzels Forlag.

Anderson, Elijah (2000): *Code of the Street - Decency, Violence, and the Moral Life of the Inner City*. New York: Norton.

Ansel-Henry, Anthony & Susanne Branner Jespersen (2003): *Konflikt på gadeplan – når etnisk minoritetsungdom og politi mødes*. Center for Ungdomsforskning, Institut for Uddannelsesforskning, Roskilde Universitetscenter.

Arcel, Libby Tata (1988): "*Livsform og individopfattelse*". Psyke og Logos, nr. 9, 1988:128-140.

Balvig, Flemming & Lars Holmberg (2014): *Flamingoeffekten: Sociale overdrivelser og social pejling*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Balvig, Flemming, Lars Holmberg & Aydin Soei (2017): *Tingbjergundersøgelsen: Om risikoadfærd og sociale overdrivelser blandt børn og voksne i Brønshøj og Tingbjerg*. Afford – Akademiet for Forebyggelse i Danmark.

Becker, Howard S. (1963): *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. New York: The Free Press.

Blauenfeldt, Mette (2015): "*Børn i traumeramte flygtningefamilier*", i Erladsen, Torsten et al. 2015 (red.): *Udsatte børn og unge – En grundbog*". København: Hans Reitzels Forlag.

Blauenfeldt, Mette (2017): "*Modtagelse af flygtninge i Danmark*", i Blauenfeldt, Mette et al. (red): *Flygtningebørn i skolen – læring og trivsel i nye omgivelser*. Frederikshavn: Dafolo.

Bourdieu, Pierre (1977): *Outline of a theory of practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bourdieu, Pierre (2000): *Pascalian Meditations*. Cambridge: Polity Press.

Bourgois, Philippe (1995): *In Search of Respect – selling crack in El Barrio*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bourgois, Philippe (1996): "*In Search of Masculinity*". British Journal of Criminology 36(3); pp. 412 – 427.

Bræmer, Michael (2008): "*Diskotekerne er en lukket dansker-fest*". Ugebrevet A4. 25.02.2008.

Bryderup, Inge M. (2010): *Ungdomskriminalitet, Socialpolitik og socialpædagogik* – Biografiske interview med unge om straf og behandling. København: Klim.

Clausen, Susanne & Britta Kyvsgaard (2009): *Ungdomssanktionen – en effektevaluering*. Justitsministeriets Forskningskontor.

Cohen, Albert K. (1955): *Delinquent Boys*. New York: The Free Press.

Crenshaw, Kimberlé (1993 [1989]): "*Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory, and Antiracist Politics*", in D. Kelly Weisberg (red.). *Feminist Legal Theory Foundations*. Philadelphia: Temple University Press.

Crenshaw, Kimberlé (2006 [1995]). "*Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color*". Kvinder, køn & forskning, nr. 15, 2–3, 7–20.

Cullen, Francis T. et al. (2014): "*Learning to Be a Criminal: Differential Association, Subcultural and Social Learning Theories*", in Cullen, Francis T. et al. (ed.): *Criminological Theory: Past to Present*. New York: Oxford University Press.

Damm, Anna Piil & Christian Dustmann (2012): "*Does Growing Up in a High Crime Neighborhood Affect Youth Criminal Behavior?*". The Rockwool Foundation Research Unit. Copenhagen 2014.

Danmarks Statistik (2017): *Indvandrere i Danmark 2017*. Danmarks Statistik.

Danneskiold-Samsøe, Sofie, Yvonne Mørck & Bo Wagner Sørensen (2011): *'Familien betyder alt' Vold mod kvinder i etniske minoritetsfamilier*. København: Frydenlund.

Eickelman, Dale F. & James Piscatori (1990): "*Social theory in the study of Muslim societies*", in Dale E. Eickelman & James Piscatori (red.): *Muslim Travellers. Pilgrimage, Migration, and the Religious Imagination*. London: Routledge.

Finstad, Liv (2000) *Politiblikket*. Pax Forlag.

Gilliam, Laura (2009): *De umulige børn og det ordentlige menneske*. Århus: Århus Universitetsforlag.

Gilliam, Laura og Lene Kühle (2014): "*Muslimske børn i den 'sekulære' danske folkeskole*". Tidsskrift for Islamforskning, Vol. 8, Nummer 2.

Goffman, Erving (1963): *Stigma – Notes on the Management of Spoiled Identity*. Harmondsworth: Penguin Books.

Gottfredson, Michael R. & Travis Hirschi (1990): "*A General Theory of Crime*", in Cullen, Francis T. et al. 2014: *Criminological Theory: Past to Present. 5. th edition*. New York: Oxford University Press.

Hart, Susan (2008): "*Tilknytningens betydning – et indblik i neuroaffektiv udviklingspsykologi*". Psykologiinformation. 36. årgang, nr. 2, 2008.

- Helweg-Larsen, Karin & Marie Kruse (2007): *Mænds vold mod kvinder. Omfang, karakter og indsats mod vold*. Statens Institut for Folkesundhed & Ministeriet for Ligestilling, København.
- Hirschi, Travis (1969): *Causes of Delinquency*. California: University of California Press.
- Jensen, Sune Qvotrup (2006): " *Rethinking Subcultural Capital*" . Young, Nordic Journal of Youth Research. Vol. 14 No. 3; pp. 257-276.
- Jensen, Sune Qvotrup (2007): " *Fremmed, farlig og fræk: Unge mænd og etnisk/racial andenhed - mellem modstand og stilisering*". Spirit PhD Series, nr. 13. Aalborg: Aalborg Universitet.
- Jensen, Sune Qvotrup (2010): " *Østerbro Outlaws*" – om subkulturteori og marginaliserede unge mænd med indvandrerbaggrund". Tidsskrift for Ungdomsforskning, 10(1): 3-21.
- Kahani-Hopkins, Vered and Nick Hopkins (2002): " *Representing British Muslims: The strategic dimension to identity construction, in Ethnic and Racial Studies*, vol. 25, no 2: 288-309.
- Kalkan, Hakan (2014): *Gadeliv blandt unge mænd fra Nørrebro*. København: Statens Byggeforskningsinstitut.
- Katz, Jack (1988): *Seductions of Crime*. New York: Basic Books.
- Klinker, Sabine & Marie Hvorslev Bilde (2009): " *Gadens Koder i A-town – status og respekt blandt etniske minoritetsfyre*". Dansk Sociologi, Vol 20, nr 4, pp. 37-56.
- Korzen, Sara, Liv Fisker & Helene Oldrup (2010): *Vold mod unge i Danmark: En spørgeske- maundersøgelse blandt 8.-klasses-elever*, SFI Rapport 10:32. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
- Kubrin, Charis E. & Ronald Weitzer (2003): " *Retaliatory Homicide: Concentrated Disadvantage and Neighborhood Culture*". Social Problems, 50(2): 157-180
- Larsen, Guri (1992): *Brødre – Æreskamp og hjemløshet blant innvandrings ungdom*. Oslo: Pax Forlag.
- Larsen, Jørgen Elm & Jytte Kristensen (2016): *Den sociale konstruktion af viden og magt*, i Juul, S., J. E. Larsen, og J. Kristensen (red.): Sociologibogen. København: Columbus.
- Lee, Matthew R. (2000): " *Concentrated Poverty, Race, and Homicide*". The Sociological Quarterly, Vol. 41, No. 2, pp. 189-206.
- Lien, Inger-Lise (2002): " *Ære, vold og kulturelle endring i Oslo indre by*". Nytt Norsk Tidsskrift. Nr. 1.
- Mahmoud, Ahmad (2015): *Sort Land – fortællinger fra ghettoen*. People's Press
- McCall, Leslie (2005): " *Intersektionalitetens kompleksitet*". Kvinnevetenskaplig tidsskrift 14, 2–3, 31–56.

Mehlbye, Jill, Pauline Hagensen & Tue Halgreen (2000): *Et frit valg? Unges overgang fra grundskolen til ungdomsuddannelserne – om danske unge og unge fra etniske minoriteter*. AKF Forlaget.

Merton, Robert K. (1938): "*Social Structure and Anomie*". American Sociological Review, vol 3 nr. 5 pp. 672-682.

Møller, Kim (2013): "*Rational Choice*", i Jacobsen, Michael Hviid & Anne-Stina Sørensen (red.): *Kriminologi – en introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag.

Montgomery, Edith (2017): "*Traumer, forældreskab og intervention*", i Blauenfeldt, Mette et al. (red.): *Flygtningebørn i skolen – læring og trivsel i nye omgivelser*. Frederikshavn: Dafolo.

Nielsen, Knud Holt (2016): "*Når modkultur får grobund i skolen*". Asterisk nr. 80. DPU, Aarhus Universitet.

Noaks, Lesley & Emma Wincup (2004): "*Ethnographic approaches to Researching Crime and Deviance*", in Lesley Noaks & Wincup Emma (ed.): *Criminological Research: Understanding Qualitative Methods*. London: Sage.

Ottosen, Mai Heide et al. (2014): *Børn og unge i Danmark – Velfærd og trivsel 2014*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Perry, Bruce D. (2013): "*Bonding and Attachment in Maltreated Children: Consequences of Emotional Neglect in Childhood*". The Child Trauma Academy.

Poynting, Scott, Greb Noble & Paul Tabar (2001): "*Middle Eastern Appearances: 'Ethnic Gangs', Moral Panic and Media Framing*". Australian & New Zealand Journal of Criminology, vol 34 no. 1, 67-90.

Prieur, Annick (1999): "*Arvens modsigelser - et generationsperspektiv i indvandrerforskningen*". Social Kritik. Nr. 65-66.

Prieur, Annick (2004): *Balansekunstnere – Betydningen av indvandrerbaggrunn i Norge*. Oslo: Pax Forlag 2004.

Roy, Oliver (2004): *Den Globaliserede Islam*. København: Forlaget Vandkunsten.

Sandberg, Sveinung & Willy Pedersen (2006): *Gatekapital*. Oslo: Universitetsforlaget.

Sandberg, Sveinung (2007): "*Street Capital - Ethnicity and violence on the streets of Oslo*". Theoretical Criminology, Vol. 12(2): 153–171.

Sayad, Abdelmalek (1999): "*The Curse*", in Pierre Bourdieu et al.: *The Weight of the World – Social Suffering in Contemporary Society*. Cambridge: Polity Press.

Sellin, Thorsten (1938): *Culture Conflict and Crime*. New York: Social Science Research Council.

Shaw, Clifford R. & Henry D. McKay (1942): *Juvenile delinquency and urban areas*. Chicago: University of Chicago Press.

- Skytte, Marianne (2007): *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde*. København: Hans Reitzel.
- Skytte, Marianne (2009): *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde*. København: Hans Reitzel.
- Soei, Aydin (2011): *Vrede unge mænd: Optøjer og kampen for anerkendelse i et nyt Danmark*. København: Tiderne Skifter.
- Soei, Aydin (2016): *Forsoning – fortælling om en familie*. Trykkested: Tiderne Skifter.
- Sollund, Ragnhild (2007): "Politikultur og ukultur: Politiets stereotypificering af etniske minoriteter", i Fuglerud, Øivind & Eriksen, Thomas Hylland (red.): *Grenser for kultur? Perspektiver fra norsk minoritetsforskning*. Oslo: Pax Forlag, pp. 278-304.
- Staunæs, Dorthe & Dorte Marie Søndergaard (2006). "Intersektionalitet – udsat for teoretisk justering". Kvinder, køn & forskning, 15, 2–3, 43–56.
- Sutherland, Edwin H. & Donald R. Cressey (1960): *Principles of Criminology*. New York: General Hall.
- Udlændinge- og Integrationsministeriet (2018): *Tal på udlændingeområdet pr. 31.10.2018*. Udlændingestyrelsen.
- Vitus, Kathrine (2008): "The Agonistic Approach - Reframing Resistance in Qualitative Research". Qualitative Inquiry, vol 14(3): 466-488.
- Vitus, Kathrine (2013): *Pædagoger og Perkere – etniske minoritetsbørn i det sociale system*. København: Aarhus Universitetsforlag.
- Vitus, Kathrine (2015): "Dårlige blikke" og social foragt – affektive praksisser i unges ud-sathed", i Torsten Erlandsen et al. (red.): *Udsatte børn og unge – en grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Wacquant, Loïc (2016): "A Concise Genealogy and Anatomy of Habitus". The Sociological Review, 64, no. 1:64–72.
- Wacquant, Loïc (2008): *Urban Outcast – A Comparative Sociology of Advanced Marginality*. Cambridge: Polity Press.
- Wellendorf, Rie og Metin Cakmak (2009): *Gadedrenge. Yngre etniske drenge i gadebilledet og deres møder med politi og borgere*. Center for Ungdomsforskning, Learning Lab Denmark, DPU, Aarhus Universitet.
- Young, Jock (1999): "Cannibalism and bulimia: Patterns of social control in late modernity". Theoretical Criminology 3(4): 387-407.
- Young, Jock (2003): "Merton with energy, Katz with structure: The sociology of vindictiveness and the criminology of transgression". Theoretical Criminology 7(3): 389-414.